

**סיכום יוזמות פדגוגיות
ויוזמות מעורבות חברתית**

**יוזמות שיצאו לפועל
בשנת תשע"א**

סיכום

יוזמות פדגוגיות

ויוזמות מעורבות חברתית

שיצאו לפועל

בשנת תשע"א

עריכה: ד"ר מדי וליצקר-פולק

הבאה לדפוס: אילי דיסון

משרד הרקטור

מכללת אורנים

דצמבר 2011

תוכן העניינים

עמוד		
6		פתח דבר
	ריכוז היוזמה	יוזמות פדגוגיות
8	ד"ר ענת שמלא	1. מרכז למידה פעילה
10	ד"ר ענת שמלא	2. הערכה בסביבה מתוקשבת
12	ד"ר משה שנר	3. מעבדת כתיבה טובה (יוזמת המשך)
14	גב' כרמית שלו-לייפר	4. קבוצת תמיכה לסטודנטים עם הפרעות קשב וריכוז
16	ד"ר מיכל גרוס	5. השביל הביו-מימיקרי בגן הבוטני באורנים
18	ד"ר אודי מנור ד"ר ורדית מקלר	6. מצטיינים נפגשים – אורנים-בוכום, גרמניה
20	פרופ' דוד וקשטיין ד"ר יעל גילעת	7. "היזמים" אמנים/מרצים שהותירו חותם במכון לאמנות באורנים (1984-1952) – סיפור על יצירה וחינוך בפרספקטיבה של היום
22	גב' שיר ימגוצ'י	8. "קשר עין" – תערוכה פעילה, סביבה לימודית – מודל לחינוך דרך אמנות
25	גב' שלומית גרשון	9. סדנה לביסוס אוריינטציית הוראה לתלמידים רגילים בהוראת שפה לסטודנטיות ערביות לחנ"מ הלומדות גם לתעודת הוראה שנייה בערבית
26	ד"ר מופיד סידאוי	10. סדנה לטיפוח יוצרים צעירים בערבית ספרותית מודרנית
27	ד"ר מירה פוירשטיין	11. "סיקור בקונפליקט – התקשורת והסכסוך הישראלי-פלסטיני" – פרויקט החוג לתקשורת בשיתוף עם האיחוד האירופי ומוסדות אקדמיים נוספים להכשרת מורים (בנתניה, בת"א ובבית לחם)
31	ד"ר משה שנר	12. בית מדרש רב-תרבותי
34	ד"ר דודי גרנות	13. הכשרה לקראת שילוב המחשב בטיפול בלקויות למידה במסגרת הסדנה להוראה מתקנת המתקיימת בחוג לחינוך מיוחד
35	ד"ר ניר רסיסי	14. תפיסת הזיקות בין חינוך לחברה ואפשרויות מימושן בהקשרים של תכניות הכשרה בכלל, ובהוראת "סוציולוגיה של החינוך" בפרט
42	גב' צילה גביש	15. הכשרת מחנכות לגילאים הצעירים להבנת ביטויי הילדים במדיומים הבסיסיים של האמנות
44	ד"ר משה שנר	16. הכשרת מנחים לעבודת גמר יישומית (יוזמת המשך)
45	פרופ' ריקרדו טרומפר ד"ר אורי שיינס	17. מועדון מדעי באורנים

47	ד"ר חני רם ד"ר עדנה שהם	18. הכשרת צוות לתכנון לימודים והכנת יחידות לימוד
48	ד"ר יעל פויס ד"ר אילה צור	19. הכשרת צוות מנחים לליווי ותמיכה בפרחי הוראה במסגרת תכנית ה- M. Teach
50	ד"ר מרי תותרי ד"ר עינת ליכטינגר מר וליד מולא	20. הכשרת צוות להוראה בכיתות רב-אתניות (יוזמת המשך "לשיח אחר")
52	ד"ר עטרה שריקי ד"ר מרי תותרי	21. מחקר בוגרים של תכניות ה-M.Ed.
	ריכוז היוזמה	יוזמות מעורבות חברתית בקהילה (מחול"ה)
56	ד"ר מיכל גרוס	22. צמיחת הגן הבוטני לכיוון הקהילה
59	ד"ר מיקי מוטולה	23. פיתוח מנהיגות צעירה ישראל (אורנים)/גרמניה (סטודנטים יהודים)
61	גב' אסנת ניסנוב	24. ליווי ותמיכה בבוגרי חח"ק (מט"מ + קד"מ) בעבודתם בשטח
62	גב' טלי גיל-שוורצברג	25. "יוצרים סרטים" – סטודנטים ואסירים מצלמים סרטים
65	ד"ר שרה שדמי-ורטמן	26. מחנכים ומחנכות לעתיד כמנהיגות אזרחית מובילה בישובים ובקהילות במגזר הלא-יהודי
67	ד"ר שרה שדמי-ורטמן	27. מסטודנטים לחינוך למנהיגים חברתיים – סטודנטים מובילים מעורבות אזרחית מתנדבת בקרב תלמידי ובני נוער

פתח דבר

החברת הנוכחית מסכמת את הפעילות העשירה והמגוונת של 27 יוזמות פדגוגיות ויוזמות מחול"ה, אשר יושמו במסגרת מכללת אורנים במהלך שנת הלימודים תשע"א, ומתארת את הליך ביצוען, תוצריהן והשלכותיהן החינוכיות, האקדמיות והחברתיות.

חלק מהיוזמות נובע מחתירתנו לסביבות למידה מגוונות, עדכניות ומתוקשבות ולהתאמתן לאוכלוסיות הטרוגניות, לבעלי צרכים מיוחדים או לסטודנטים ששפת אמם אינה עברית.

הודגמו ונוסו מודלים פדגוגיים מגוונים וטכנולוגיים לסביבת הוראה-למידה קונסטרוקטיביסטית ולהכשרה איכותית ומשמעותית של מורים-מחנכים, למשל באמצעות מרכז ללמידה פעילה ומתוקשבת; סדנה לקראת שילוב המחשב בטיפול בלקויות למידה (במסגרת הסדנה להוראה מתקנת בחוג חנ"מ); קבוצת תמיכה לסטודנטים עם הפרעות קשב וריכוז; סדנה לביסוס אוריינטציית הוראה לתלמידים רגילים בהוראת שפה לסטודנטיות ערביות; הכשרת מחנכות לגיל הרך להבנת ביטויי הילדים במדיומים של אמנות; או תערוכה פעילה "קשר עין" כמודל לחינוך באמצעות אמנות.

אנו סבורים כי מערך תמיכה המטפח מיומנויות למידה, הערכה וחשיבה ביקורתית, כמו גם כישורי טיפול במידע, יביא לשיפור משמעותי בהתפתחות המקצועית של פרחי ההוראה ולעמידתם בדרישות של אוריינות אקדמית. במסגרת זו כלולות יוזמות כגון: מעבדת כתיבה טובה; כלי הערכה מקוונים בסביבה מתוקשבת; סיקור בקונפליקט - התקשורת והסכסוך הישראלי-פלסטיני; ויוזמת "מועדון מדעי" ליצירת קהילת לומדים (סטודנטים וסגל) ברוח גילוי וחקירה, להפצת ידע חדשני שנוצר באורנים בידי חוקרים בעלי שם בתחום המדעים.

ישנן יוזמות המוקדשות להעשרת החיים התרבותיים והערכיים במכללה, בהיות אורנים "קמפוס ירוק" - על הערכים המלווים אותו ויוזמת "השביל הביומימיקרי" בגן הבוטני באורנים, וכן מתוך תפיסה שסביבה חינוכית איכותית הינה רב-תחומית, רגישת תרבות, מעודדת דיאלוג יהודי-ערבי וצורכת אמנות ויצירה, תרבות, מורשת וחברה. במסגרת זו כלולות, למשל, יוזמות חווייתיות כגון פרויקט "היזמים" אמנים/מרצים; סדנה לטיפוח יוצרים צעירים בערבית ספרותית מודרנית; פעילות "שיח אחר" להכשרת צוות להוראה בכיתות רב-אתניות וסיכומה בחוברת "למידה מהצלחות: דרכים להפיכת ההרכב הרב-תרבותי למשאב חינוכי-ערכי בכיתה"; בית מדרש רב-תרבותי; וכן התייחסות להיבטי מנהיגות חינוכית וזהות ברחבי הארץ והעולם, כמו ביוזמות "מצטיינים נפגשים - אורנים-בוכום, גרמניה", או "פיתוח מנהיגות צעירה ישראל/גרמניה".

כלולה בחוברת גם בחינה ביקורתית של סילבוסים, הזיקות שבין חינוך לחברה ואפשרויות מימושן בהקשרים של תכניות הכשרה, בכלל, ובהוראת "סוציולוגיה של החינוך" בפרט.

קבוצת יוזמות נוספת מטרתה לפתח, לתרום ולהעשיר את הידע של מורי המורים לשם השתלבותם המושכלת בתכניות הוראה חדשות ובהנחיית סטודנטים בעבודות גמר יישומיות במסגרת לימודי התואר השני, להכשירם לליווי ותמיכה בפרחי הוראה (בתכנית ה-M.Teach), ולספק בידם משאבים לתכנון לימודים ולפיתוח יחידות לימודים. לצד אלו מובאים בחוברת גם ממצאי יוזמת מחקר הבוחן את תרומת לימודי התואר השני באורנים להתפתחותם המקצועית של המוסמכים, לעבודתם ולהשפעתם על הובלת שינויים במערכת החינוך.

חלקה האחרון של החוברת מסכם את יוזמות מחול"ה (מעורבות חברתית בקהילה), במגוון רחב של תחומים, החל בצמיחת הגן הבוטני של אורנים לכיוון הקהילה, בליווי של בוגרי חח"ק בעבודתם בשטח וביוזמת "יוצרים סרטים" המשותפת לסטודנטים ולאסירים, וכלה ביוזמות מנהיגות חברתית ואזרחית בקרב בני נוער ובקרב קהילות במגזר הלא-יהודי.

תודתנו לגף להכשרת עובדי הוראה, על התמיכה שאפשרה להוציא את היוזמות הללו מן הכוח אל הפועל, ובכך תרמה משמעותית להעשרת תכניות ההכשרה שלנו.

בכבוד רב ובברכה
ד"ר מדי וליצקר-פולק
רקטור המכללה

יזמות פדגוגיות

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	מרכז למידה פעילה
שם המרכז	ד"ר ענת שמלא
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

בבסיס קיומה של מערכת החינוך עומדת ההנחה, כי תפקידה להכשיר בוגרים שיוכלו להשתלב בהצלחה בחברה. מתוך כך מתבקש כי תהיה הלימה בין דפוסי התרבות המתקיימים בחברה לבין אלה המונחלים בבית הספר. ההצעה המובאת להלן, הנוגעת להכשרת המורים לעתיד כאורייני תקשוב, נובעת מהנחת יסוד זו ומתוך ההכרה, כי לא ניתן להתעלם מטכנולוגיות המידע שהשתלבו במציאות חיינו וכי יש מקום לבחון כיצד הן משרתות את תהליכי ההוראה-למידה. בבסיס תפיסה זו עומדת האמונה, כי הפדגוגיה היא הגוף המוביל את הטכנולוגיה ולא להיפך¹. נראה, כי שימוש רחב, אך מאוזן, של טכנולוגיות מידע ושל למידה מקוונת עשוי לאפשר במידה רבה את מימושם של שינויים אלה, לעתים כהשלמת תהליכי הוראה-למידה מסורתיים ולעתים כחלופה של ממש.

אחד מהיעדים אותו מקדם משרד החינוך בפיתוח תכניות הלימודים הינו בחינת תרומתו של המקצוע להפיכת התלמיד לתלמיד בקורתי המסוגל לתאר, לפענח ובעיקר לייצר פרשנות בתחום הדעת אותו הוא לומד. מיומנויות אלו, הנדרשות מבוגרי מערכת החינוך, יכולות להיות מועצמות באמצעות מרחב המאפשר למידה פעילה.

מרכז הלמידה הפעילה הינו מרחב פיזי (כיתה) המאפשר למידה המושתתת על הבנת עקרונות מתחום הדעת בדרכים של חקר והבנת ידע (קונסטרוקטיביזם). אימוץ גישה זו כרוך בהטמעת שיטות אשר זכו להצלחה, כגון שיטת SCALE-UP שפיתח ביכנר². מרכז הלמידה הפעילה מאפשר תהליכי למידה אינטראקטיביים, בהם התלמיד פעיל ושותף ללמידה. תהליכים אלו מהווים בסיס בעבודה בקבוצות, פתרון בעיות בצוותים, למידת עמיתים, שיטות הערכה חלופיות, שיתופיות - Sharing, משחקי תפקיד/משחקי צוות לטיפול בבעיות אותנטיות (סימולציה), תהליך חקר ותהליך תיכון, Web-Quest, הדגמות מפעילות, בניית מאגר משותף וכדומה. הכיתה מתפקדת כקבוצת מחקר בה מדווחים צוותים שונים על פעילותם ותוצאותיה. תפקיד המרצה מתמקד בתכנון סביבת הלמידה, הפעלת הסטודנטים, ומתן משוב יעיל בזמן אמת, בעת התמודדות הסטודנטים מול האתגרים. הפעילות הלימודית בכיתה מסתייעת ברשת תקשורת בין המרצה לסטודנטים ובינם לבין עצמם. הרשת מאפשרת שליפת משימות, הצגת מודלים ממוחשבים, הצגת בעיות, מתן משוב, דלייה ואיחזור של מידע רלוונטי, קיום קבוצות דיון ועוד. הוראה באמצעות מרכז למידה פעילה המוצע כרוכה בשינוי דפוסי חשיבה של מרצים וסטודנטים כאחד. על הסטודנטים לעבור ממצב פסיבי שעיקרו קליטה ורישום דברי המרצה, למצב שבו עליהם

¹ סלומון, ג. (2000). טכנולוגיה וחינוך בעידן המידע. חיפה: אוניברסיטת חיפה וזמורה ביתן.
² Beichner, R. J. (2000). The SCALE-UP Project: A Student-Centered Active Learning Environment

for Undergraduate Programs. [Online]

לבחון בקבוצה את נושאי הלימוד, להעלות רעיונות, לתת משוב להצעות של חברי צוות אחרים ולהגיב למצבים חדשים. על מרצים לעבור מתפיסה על-פיה הם מקור של ידע "המועבר" לסטודנטים, למצב שבו הם מנחים תהליכי למידה עצמאית ולמידה בקבוצות.

תיאור הפעילות בתשע"א:

- הוקם צוות הטמעה לתמיכה במרצים, הן בהיבט הטכנולוגי והן בהיבט הדידקטי. צוות היגוי זה החל בגיבוש דרכי הוראה וחומרי למידה המתאימים לסביבת למידה פעילה מתוקשבת. הצוות עבר השתלמות בנושא הלוח האינטראקטיבי וחלקו התנסה בפילוט בשיעורים מסוג זה בכיתה רגילה שהותקן בה לוח אינטראקטיבי (טרם ההסבה הפיזית של הכיתה למרכז למידה פעילה – פירוט בהמשך).
- אותרו אנשי סגל שיש להם עניין והעשויים להיתרם מהוראה במרכז למידה פעילה. אוכלוסיית היעד הראשונה הינה סגל המדריכות הפדגוגיות בתכנית ההכשרה לביה"ס היסודי.
- הסבת כיתה - המעבר ללמידה פעילה כרוך גם בשינוי המבנה של חדר הכיתה. בשיטה זו, אולם ההרצאות מוחלף, בכיתה סדנאית, בה יושבים הסטודנטים סביב שולחנות עגולים. במהלך השנה נבנתה תכנית (בעזרת אדריכל) ונשקל מכלול הצרכים הפדגוגיים להוראה בכיתה זו. בכיתה הותקנו שני לוחות אינטראקטיביים ושני לוחות רגילים, נרכשו מחשבים ניידים לסטודנטים ונבנה ריהוט המאפשר שינוי דינאמי של החלל (ריהוט על גלגלים). מצ"ב תמונות להדגמה:

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

מכללת אורנים	שם המכללה
<i>הצרכה בסביבה מתוקשבת</i>	שם היוזמה
ד"ר ענת שמלא	שם המרכז
ד"ר כמאל חוואלד	שם המפקח

מטרות היוזמה והרציונאל

הערכה בסביבה מתוקשבת הינה רכיב המעשיר ומגוון את כלי ההערכה הקיימים בידי המרצה המשלב תקשוב בהוראתו. השימוש בטכנולוגיית המחשבים מנצל את יתרונות המדיה ומאפשר הערכה מותאמת אישית (לדוגמה – מתן הערכת זמן לזכאים), כמותית ואיכותנית. מערכות מתוקשבות אלה מאפשרות למרצה לפתח מאגר שאלות לתרגול ולמבחן מסכם, הממוין לפי מאפיינים שונים כמו דרגת קושי, נושאים, סוג השאלה ועוד. מערכות אלה מאפשרות אף לנתח את המבחנים בזמן אמת ולתת למרצה ולסטודנט משוב מיידי על אופן הביצוע. יתרה מכך, המרצה יכול להפיק מהמערכת דו"חות המפלחים את התוצאות על-פי קטגוריות שונות, כמו: דו"ח ניתוח שאלות ומסיחים ודו"ח ביצוע של סטודנט. כל אלה מאפשרים למרצה להתאים את המשך הוראתו. ההערכה המתוקשבת יכולה לסייע במעקב אחר הלמידה ולשמש הערכה מעצבת. מרצים יכולים לעשות שימוש במערכת המבחנים המקוונים לשם ביצוע מבדק מקדים או מסכם לנושא, לשם תרגול הסטודנט את נושא הלימוד, וכל זאת טרם המבחן הסופי. מעקב אחר ביצועי הסטודנטים במהלך לימודיו עשוי להאיר למרצה על נקודות חולשה וחוזקה של הסטודנטים במהלך הוראתו. הסביבה המתוקשבת אף מאפשרת הערכה חלופית. ניתן להעריך את תהליך הלמידה של הסטודנט גם באמצעות כלים המזמנים למידה שיתופית כמו פורום (קבוצת דיון ברשת), וויקי (ככלי לעריכת מסמך/ערך משותף). כמו-כן, יש אפשרות לבצע מעקב למידה באמצעות יומני למידה או תלקיט דיגיטלי שהינו אוסף עבודות ומטלות הנאגר לתוך תיקייה המאפשרת גישה למרצה לשם מתן משוב.

הדו"חות אותם יכולה המערכת להפיק מאפשרים מעקב אחר ביצוע והגשת מטלות, אחר הפעילות באתר (צפייה בפריטים, תרומה לדיונים, כתיבה בוויקי ועוד) ומעקב אחר נוכחות וצינונים. לאור ההכרה בפוטנציאל זה, גם כמודלינג לדרכי הערכה מגוונות, המכללה האקדמית אורנים מעודדת שימוש בכלי הערכה מתוקשבים ושמה לה למטרה לקדם שילוב כלים אלה בתהליך ההוראה של סגל המרצים.

כלי הערכה בסביבה המתוקשבת Moodle

- הסביבה המתוקשבת Moodle הוכנסה למכללת אורנים בשנת הלימודים תש"ע. מערכת זו מכילה רכיבים המאפשרים הערכה מקוונת. בין היתר, ניתן לעשות באמצעות רכיבים אלה:
- שימוש במבחנים מקוונים בעלי משוב אוטומטי, המבוססים על מאגר שאלות הממוין על-פי נושאים, דרגות קושי, מיומנויות ועוד
 - שימוש בתרגול מקוון כהכנה או כסיכום לתת-נושא לשם הערכה מעצבת

- מעקב אחר התקדמותם של הסטודנטים בביצוע מטלות
- תלקיט דיגיטלי המזמן מעקב למידה איכותני המשקף תהליכי למידה מתמשכים
- מתן משוב אישי לסטודנט – איכותני וכמותי
- הפקת דו"חות מעקב וניתוח על-פי צורכי המרצה.

תיאור הפעילות בתשע"א

- הוקם צוות הטמעה לתמיכה במרצים הן בהיבט הטכנולוגי והן בהיבט הדידקטי. במסגרת תמיכה זו הוקם אתר תמיכה מקוון ובו דוגמאות למבחנים מקוונים, חומרי הדרכה וטיפים שנאספו מתוך התנסותם של המרצים.
- אותרו אנשי סגל שגילו עניין בשילוב כלי ההערכה המקוונים במהלך הוראתם ובסיומה. אנשי סגל אלה קבלו תמיכה צמודה בבניית המבחן, בהנפקת הדו"חות והפקת הלקחים.
- הוטמע השימוש בדו"חות מעקב בקרב כלל המרצים לשם ייעול ההיבט הניהולי-אדמיניסטרטיבי (נוכחות, פרסום ציונים) וההיבט ההוראתי (מתן משוב מעצב ומסכם).
- הוראת המדעים – נעשה שימוש בתרגולים בעלי משוב אוטומטי לפני מעבדה או כדו"ח מסכם; נבנו מבחנים מקוונים המשלבים אנימציות וסימולציות ממוחשבות כחלק מפריטי המבחן, ומאפשרים בכך בעיות חקר וחשיבה מסדר גבוה; נבנה מאגר שאלות מקוון בנושאים פיזיקאליים המשרת את צוות המרצים.
- הדרכה פדגוגית – הערכה המבוססת על תיעוד דיגיטאלי של ההתנסות בבתי הספר – תצפיות, מערכי שיעור, סיכומים ועוד.
- תחומי דעת הומניסטיים – שולבו פעילויות המעודדות למידה שיתופית והערכת עמיתים בסביבות כמו וויקי ופורום. הסטודנטים נדרשו לפתח מיומנויות של ביקורת, פענוח, השוואה ופרשנות. כל אלה הוקנו ויוזמו באמצעות רכיבים המאפשרים סביבות למידה שיתופיות.
- מבחנים מסכמים - בקורסים רבים נעשה שימוש במבחנים מקוונים כמבחני סיכום של הקורס (לדוגמה בקורסי מחקר כמותי, פסיכולוגיה התפתחותית, סוציולוגיה של החינוך, זהירות בדרכים ועוד).
- מבחני מיון - נערך פיילוט למבחני המיון באנגלית, שבאמצעותם נערך דירוג הסטודנטים לרמות למידה שונות על-פי תוצאות מבחן המיון. בשנת תשע"א נערך פיילוט שזכה להצלחה ובתחילת שנת הלימודים תשע"ב יהיו מבחני המיון באנגלית מקוונים במלואם.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

מכללת אורנים	שם המכללה
מצגת כתיבה טובה (יוזמת המשך)	שם היוזמה
ד"ר משה שגור	שם המרכז
ד"ר כמאל חוואלד	שם המפקח

מטרות היוזמה והרציונאל:

כתיבה - אקדמית, עיונית, יצירתית - הנה אתגר חינוכי ותרבותי שדורש טיפוח והנו ליבת העשייה של כל מוסד אקדמי ובוודאי גם של מוסד להכשרת מורים. מדובר באתגר רב תחומי שדורש הכשרה מורכבת וליווי ותמיכה במספר רב של נושאים. הנושאים הללו מפותחים בחלקים שונים של הארגון אולם הם נדרשים לאינטגרציה במאמצי הכתיבה של הסטודנט והמורה. לשם כך יש להביא אותם לסביבה אחת, כך שיהיו נגישים לכל דכפין ונצרך, מתוך תפיסה סינרגטית של משאבי המכללה ומתוך תפיסה רב-תחומית של עצם הכתיבה.

תיאור הפעילות:

הפעלת המעבדה אונליין.
דיון מתמשך עם אנשי הספרייה על השתלבותם בהפעלת המעבדה ויצירת דפוס עבודה משותפים דיון מתמשך עם אנשי התמיכה הטכנית על הקמת פורום בנושאי כתיבת רפרנס ביבליוגרפי שיהיה זמין ופעיל עבור כל אנשי המכללה. הנושא טרם נפתר במלואו (יולי 2011) והוא בטיפול. טיפול בעדכון החומר ובתקלות שוטפות

לא הופעלה עדיין קבוצת תמיכה מתוכננת של סטודנטים עקב אי פתרון הבעיה הטכנית הנ"ל

משוב סטודנטים ואנשי סגל:

אין עדיין

התוצרים והתרומה המרכזית:

הקמה של המעבדה על חלקיה השונים, כולל עדכון שוטף של החומרים במעבדה לאור משובים ובקשות של אנשי המכללה, מורים וסטודנטים.
תפיסת המעבדה כמקום אליו מתרכז כל הידע המכללתי בנושא כתיבה טובה והתחלת יצירה של תרבות ארגונית משותפת בתחום.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים):

בדיקת תפעול וזמינות מתבצעת כל שבוע.

קורס: אא מעבדת כתיבה טובה, מכללת אורנים

http://moodle.orianim.ac.il/moodle/course/view.php?id=520

עזרה קבוצה עריכה מועדים כלים עזרה

מועדים (2) IOL - Israel Online IOL - Israel Online דף הבית - שרתי בריאות ... אתרים מועדים ... קבל עוד תוספת

קורס: אא מעבדת כתיבה טובה, מכללת אורנים

אמלה מחוברת כתיבה טובה (התנתק)

אא מעבדת כתיבה טובה, מכללת אורנים

ראשי < כתיבה טובה - מעבדה

סילבוס

לא קיים סילבוס לקורס זה

נושא: מעבדת כתיבה טובה

ראשי - מעבדת כתיבה טובה

כתיבת עבודה משולבת מחקר או איר

לכתוב טוב עבודה אקדמית?

איך לכתוב טוב?

איתור מדע באינטרנט

כללי: ציטוט ורישום ביבליוגרפי

עריכת לשונית

ישיבה אקדמית

מחקר שטח (אישורים משגשג התמקן)

על המחקר

- המחקר הממות
- המחקר האינטימי
- מחקר פעולה
- מחקר מתמק

ביבליוגרפיה: ספרות התמקנת בכתיבה טובה

שותפים במכללה

ספירת מכללת אורנים

כתיבה טובה

הטקסט המדובר והכתוב הנו כלי התרבות המוביל של החברה האנושית. האדם המדבר הוא מוחות של האנושיות. האדם הכותב הוא השלב הבא בהתפתחות של התרבות האנושית. רכישת היכולת של כתיבה טובה, בכל תחום, בכל עניין, בכל מקום, בכל גיל ובכל רמה של עיון היא תנאי הכרחי להתפתחותו של האדם. אין עיון מעמיק ואין מחשבה עשירה בלא כתיבה טובה. כתיבה טובה היא מיומנות שניתן ללמוד ולשפר - לטיפוחה של הכתיבה הטובה מיועדת סביבה זו.

בסביבה זו נציע תלמידים במכללת אורנים ונסגרות אקדמיות אחרות בישראל - תוך שימוש חכם במרחב האינטרנטי - כלים לשיפור הכתיבה בכל התחומים החל מתיבת חיבור עמדה, דרך כתיבה יוצרת ועד לכתיבה של מחקר מדעי או הגשה של עבודה אקדמית.

בין השאר מציעה "מעבדת הכתיבה החדשנית של מכללת אורנים" את הכלים הבאים:

- כלים לארגון ובנייה של עבודות אקדמיות
- כלי חיפוש ואיתור מידע באינטרנט
- כללי ציטוט ובניה של רשומות ביבליוגרפיות
- הפניה למשאבי דעת מקומיים
- תמיכה בכתיבה נכונה, כולל הפניה לאנשים העוסקים בתחום במללה
- קבוצת עבודה בנושא "כתיבה טובה"
- תמיכה בכתיבה טובה רוטוה ודוגמת - בשפה העברית, בשפה הערבית, בשפה האנגלית

שותפים לסביבה זו גורמי סיוע ומוקדי ידע חינויים במכללה:

ספירת מכללת אורנים והכלים העשירים שהיא מציעה בכל הקשור בחיפוש במסגרת הקטלוג "אוף", מאגן רחב של מאגרי מידע לשימוש הסטודנטים במכללה, סיוע באיתור פריטי מידע, וסיוע בכתיבת מרכז "מעין"

מרכז שתפקידו לתמוך בסטודנטים ובמורים בתהליכי הכתיבה האורנית האקדמית שלהם.

משרד הרקטור של המכללה ורשות המחקר וההערכה של מכללת אורנים שתפקידה לטפח את תרבות המחקר וההערכה במכללה, לרכז פעולות מחקר ולזיז פעולות מחקר נוספות מצד סגל המכללה.

אנשי סגל במכללה העוסקים כל אחד בתחומם במחקר ובכתיבה והם בעלי ניסיון ידע עשיר בתחומי האורניות האקדמית (ראו קישור לצוות המימנה). ראוי לתשמת לב מיוחדת המדריך לכתיבת עבודה אקדמית של ד"ר חגי רוגני.

צוות המעבדה בסביבה זו, כיום ממוקם בלשון מידע גומס בבניין 1015, במסגרת המעבדה במכללה לשיפור הכתיבה של סטודנטים, על מנת להעביר את הידע והניסיון שלהם לטובתכם.

במנוע, אף רש שפאית בדרך.

כילוי ציטוט פורום כילוי ציטוט ורישום ביבליוגרפי

http://moodle.orianim.ac.il/moodle/mod/forum/view.php?id=7567

עזרה קבוצה עריכה מועדים כלים עזרה

מועדים (2) IOL - Israel Online IOL - Israel Online דף הבית - שרתי בריאות ... אתרים מועדים ... קבל עוד תוספת

כילוי ציטוט: פורום כילוי ציטוט ורישום ביבליוגרפי

ראשי < כילוי ציטוט < פורומים < פורום כילוי ציטוט ורישום ביבליוגרפי

פורום זה כולל מניחים

אפשר לתרום באור אם להיות מניחים

כאן הנכם מוזמנים להעלות את שאלותיכם בכל הקשור לרישום ביבליוגרפי, כללי ציטוט ומתן פרנס עבודה אקדמית

הוסף נושא חדש

הודעה אחרונה	תגובות	נפתח על ידי	דיון
עזרת בוגן 15:33 31/03/2011	0	עזרת בוגן	ציטוט מתוך כתבה ששודרה בטלוויזיה
עזרת בוגן 14:29 31/03/2011	0	עזרת בוגן	כללי הציטוט בשפה הערבית
עזרת בוגן 15:59 1/03/2011	0	עזרת בוגן	כיצד מצינים ברשמה הביבליוגרפית ציטוט מתוך משגת שהוצגה בשיעור?
עזרת בוגן 15:33 1/03/2011	0	עזרת בוגן	כיצד מצינים ברשמה הביבליוגרפית ציטוט מיכומי הרצאות?
עזרת בוגן 09:10 17/02/2011	0	עזרת בוגן	כיצד מצינים ברשמה הביבליוגרפית ערך מנציקולופדיה?
עזרת בוגן 14:54 3/02/2011	1	עזרת בוגן	כיצד מצינים ציטוט שמצאתי לא במיקור הראשוני אלא במיקור משני (מאמר מדעי)
עזרת בוגן 10:37 4/01/2011	0	עזרת בוגן	שאלות בענייני רישום ביבליוגרפי

Moodle Docs עבור עמוד זה

אמלה מחוברת כתיבה טובה (התנתק)

כילוי ציטוט

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	קבוצת תמיכה לסטודנטים עם הפרעות קשה וריכוז
שם המרכז	כרמית שלו-לייפר
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

במהלך שנת תשע"א החלה להתכנס קבוצת סטודנטים לקווי למידה ובעלי בעיות קשב וריכוז במכללת אורנים.

מטרה ורציונל

הפרויקט נערך בשיתוף של מרכז קשת ואגודת הסטודנטים, במטרה לשמש לסטודנטים מרחב תמיכתי, בו יוכלו לדבר ולספר על קשייהם הסובייקטיביים ובאמצעות השיח הקבוצתי המתפתח ירכשו מיומנויות חברתיות שיסייעו בידם להתמודד עם קשיים אלו. הרציונל שהנחה את מארגני הקבוצה היה כי המרחב הקבוצתי והשיתוף של הסטודנטים, כל אחד וקשייו הוא, יהווה מקום לגיטימי למכלול התחושות הקיימות, תוך שהסטודנטים נעזרים האחד בניסיונו של האחר ובהכוננת המנחה, במציאת פתרונות מעשיים לקשיים. בקבוצה השתתפו 11 סטודנטים, אחד מהם הוא יוזם הפרויקט.

תיאור הפעילות

הקבוצה התכנסה פעם בשבוע בשעה, יום ומקום קבוע. סה"כ נערכו 13 מפגשים על פני כל הסמסטר. בשלב הראשון - שלב ההתקשרות, ערכה המנחה פעילויות יזומות כדי ליצור קשר בין חברי הקבוצה, כאשר המטרה הייתה להבטיח כי הקבוצה תהפוך למערכת בעלת זהות קבוצתית אחידה. תהליך זה ארך כשני מפגשים. בשלב השני - שלב הבידול והאינדיבידואציה, עסקו חברי הקבוצה בהבדלים שבין חברי הקבוצה, תוך היכרות עומק במורכבות הקושי של כל אחד מחברי הקבוצה. בשלב זה, נתבקשו חברי הקבוצה לספר כ"א על-פי תכנון מראש, על קושי או סוגיה מסוימת המעיבה על התנהלותם, הן במישור האקדמי והן במישורי החיים הפרטיים (ניהול זמן, זוגיות, קשרים חברתיים ועוד) לאחר שכל אחד מחברי הקבוצה סיפר בתורו את שבחר לספר, הופנתה שאלה לקבוצה, היכן הסיפור נוגע בכל אחד מהם, נקודות הדמיון והשוני ודרכי ההתמודדות השונות. הללו הובילו להתפתחות השלב השלישי - שלב האינטימיות, בו נתבקשו החברים לחקור את משמעות הקשיים שמועלים, תוך יכולת להבין את עצמם ואת זולתם.

השלב הבא שנוצר בקבוצה היה שלב ההדדיות - בו התפתחה תחושה של אחריות הדדית בין חברי

הקבוצה ויכולת לחקור את משמעות הסוגיות ממקום של קירבה, כאשר המוקד הוא על הגבול המקיף כל אחד מהחברים במונחי אוטונומיה פנימית ואחריות בין אישית כלפי האחרים. ככל שהתהליך המשיך, וככל שחברי הקבוצה שיתפו וסיפרו את חוויותיהם וקשייהם הסובייקטיביים, כללו הסוגיות והקשיים שהועלו על ידי החברים פרטים יותר אישיים. במהלך המפגשים, פרשה אחת המשתתפות מהקבוצה, חשוב לציין כי פרישתה הייתה סמוך למועד בו הייתה צריכה לספר על עצמה.

יכולתם של המשתתפים להעלות סוגיות אישיות, לשתף ולבקש מהחברים בקבוצה סיוע, פתחה בקבוצה אופציות רבות ואפשרויות התבוננות מעמיקות עבור כ"א מהמשתתפים. לקראת סיום המפגשים, ולאחר שכל משתתפי הקבוצה הביאו כ"א את סיפורו האישי, נערך מפגש שהוקדש ע"י המנחה לקיום סימולציות בינה ובין המשתתפים לסוגיות חברתיות מגוונות (הצגה עצמית, התנהלות מול ראיון עבודה, התנהלות מול תלמידים, הורים ועמיתים למקצוע). השלב האחרון - שלב הסיום, הוקדש לסיכום ולמשוב של המשתתפים על התהליך כולו, תוך שכולם מילאו שאלון משוב אנונימי, שכלל שאלות לגבי קיום הקבוצה.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

את המשוב מילאו 6 סטודנטים (2 לא השתתפו במפגש הסיום ו-2 נאלצו לפרוש טרם חלוקת השאלון).

להלן תוצאות המשוב:

שאלה: כיצד שמעת על הקבוצה? **3-ע"י חבר, 1-אינטרנט, 1-יוזם הקבוצה, 1-פרסום של קשת**
שאלה: האם מטרת הקבוצה היו ברורות לאחר הראיון? **6 השיבו שכן**
שאלה: האם הסדנא התנהלה בהתאם לציפיותיך? **6 השיבו שכן**
שאלה: האם באת לידי ביטוי בסדנא? **6 השיבו שכן**
שאלה: האם אתה חש כי רכשת כלים/מיומנויות בסדנא? **5 השיבו שכן, 1 השיב שהיה מעוניין לרכוש כלים נוספים**
שאלה: האם התכנים שהועלו ע"י חברי הסדנא עניינו אותך? **6 השיבו שכן**
שאלה: האם אתה חש שנוצרה לכידות קבוצתית? **5 השיבו שכן, 1 השיב "מאוד"**
שאלה: אם תהיה סדנא נוספת האם תצטרף/תמליץ לחבריך להצטרף? **4 השיבו שכן, 2 השיבו "בהחלט כן".**

בשיחת סיכום ומשוב שנערכה במרכז קשת בהשתתפות מנהלת קשת, יו"ר אגודת הסטודנטים, מנחת הקבוצה ויוזם הקבוצה, הביעו כל המשתתפים שביעות רצון רבה מהסדנא וממשובי המשתתפים, ואף נמסר דיווח ע"י מנחת הקבוצה לגבי השתתפות חברי הקבוצה במפגשי האימון האישי, המסכמים את התהליך האישי שעבר כל אחד בתהליך הקבוצתי.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	השגיל הביו-מימיקרי כאן הבוטני באורנים
שם המרכז	ד"ר מיכל (מוקי) גרוס
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

ביו-מימיקרי (Bio=Life, Mimesis=imitate) הינה דיסציפלינה רב-תחומית העוסקת בחיקוי ולמידה מהטבע לפתרון בעיות בדרכים מקיימות (Sustainable). הנחת היסוד הביו-מימיקרית היא שהפתרונות למרבית הבעיות שבהן נתקל האדם כבר נפתרו בדרך מקיימת בטבע. שילוב הידע האנושי עם הידע שבמערכות הטבעיות מאפשר פתרונות חדשניים ומקיימים.

המטרה: הקמת שביל בנושא ביו-מימיקרי, הראשון מסוגו בארץ, בשטחי הגן הבוטני של מכללת אורנים, בשיתוף עם ארגון הביו-מימיקרי בישראל.

פיתוח השביל נעשה באמצעות סטודנטים "פרחי הוראה". הוא יוצר מוקד למידה ייחודי לנושאי קיימות וסביבה מחד, ומאידך מפתח חשיבה יצירתית ומכשיר אותם להיות שגרירים של תחום חדש זה בבתי הספר בהם ילמדו בעתיד.

תיאור הפעילות

- בניית קשר עם ארגון הביו-מימיקרי הישראלי ובניית תכנית פעולה משותפת.
- לימוד הנושא וליבון דרכי ההוראה הקשורים בו.
- הרצאה ופעילות בגן הבוטני בנושא הביו-מימיקרי לשלוש כיתות מקורסים שונים, במטרה לשתף את הסטודנטים בבניית תחנות השביל.
- תכנון הנושאים שיוצגו בתחנות השביל, עבודה על הטקסטים (כרגע אנחנו בשלב של קבלת משוב ממרצים מתחומים שונים לקבלת ביקורת מדעית).
- תחילת עיצוב מראה השילוט בתחנות.
- תחילת עבודה פיסית על המסלול.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

התקבלו הצעות של סטודנטים למבנה התחנות, בעקבות הפעילות בנושא.

התוצרים והתרומה המרכזית

- קביעת מסלול השביל
- הכנת הטקסטים של 8 תחנות שיהיו לאורך המסלול
- התחלת עיצוב התחנות
- בניית פורמט מסלול למידה בנושא
- חשיפת הנושא לשלוש כיתות סטודנטים שהיו שותפים בתהליך

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

היוזמה עומדת ביעדיה. שיתוף הפעולה עם גורם נוסף - ארגון הביו-מימיקרי בישראל מעניין ופורה, אבל מאט את התהליך.
שלב הלימוד והתכנון **הסתיים**. בשנת הלימוד הקרובה נעבור לשלב הביצוע - להקמת התחנות **והשילוט שלהן בשטח**.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

מכללת אורנים	שם המכללה
מ33יניט נפסיט - אורניט-פאכאט, אראנייה	שם היוזמה
ד"ר אודי מנור, ד"ר ורדית מקלר	שם המרכז
ד"ר כמאל חוואלד	שם המפקח

מטרות היוזמה והרציונאל

ליצור מסגרת למפגש משמעותי בין מחנכים לעתיד מישראל ומגרמניה, במסגרתו אפשר להעמיק בנושאי תפיסת התפקיד החינוכי, התמודדות עם בעיות ייחודיות ומשותפות לשתי החברות, ולתקן את דימויה של מדינת ישראל.

ההנחה מאחורי הרעיון היא כי מפגש בין עמיתים המתרחש באופן בלתי-אמצעי עשוי לתרום לכל המשתתפים ולהעמיק בשל כך את עבודתם החינוכית. בנוסף תדמיתה השלילית של ישראל, אשר אנו סבורים כי הוא לא מוצדק גם אם יש מקום לביקורת, מחייב מעורבות של אזרחים החרדים לנושא זה, ועל אחת כמה וכמה אם מדובר במחנכים מנהיגים בעתיד הקרוב.

תיאור הפעילות

המפגש התקיים במכללת EFH אשר בבוכום, גרמניה, במשך שבוע ימים (15-22 ביוני 2011). הנושא המרכזי של המפגש היה 'אינטגרציה ורב-תרבותיות', והוא נלמד ונבחן מארבע זוויות שונות – החברתית, הדתית, הכלכלית והפוליטית. כל זווית כזו קיבלה ביטוי ספציפי בשטח: מפגשים בבתי ספר, בכנסיות, באזורי תעשייה, בפרלמנט של מדינת ווסטפליה הצפונית-ריינלנד ועוד (קבוצות תיאטרון, אנשי דת, אנשי אקדמיה וכן הלאה). את כל אלו ליוו מפגשים בלתי-אמצעיים עם סטודנטים מקומיים, מה שהוסיף עומק גם במישור החברתי גרידא וגם בזה הלימודי.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

רוח הדברים בקרב שני הצדדים, הייתה מעבר לחיובית, ולצד המימד הרגשי שבלתי-ניתן לשחזרו במסגרת דו"ח כזה, יש להדגיש את המסר המשותף לכל, לפיו השבוע הזה היה מבחינות רבות התחלה לקראת המשך ולא 'רק' עניין חיובי לכשעצמו. אין ספק שמכללת אורנים תשמח לשוב ולארח קבוצות סטודנטים מ-EFH, וכמובן אנשי סגל וכד'. היות כל המשתתפים – סטודנטים וחברי סגל מגרמניה ומישראל – לא בעלי מקצוע בתחום ההסברה או הדיפלומטיה (דבר שבא לידי ביטוי במגבלות של שפה מחד גיסא, אך באותנטיות ויושרה מאידך גיסא), תרמה לעניין ואף חיזקה את המפגש הישיר והאמיתי.

התוצרים והתרומה המרכזית

הביקור וההכנות לו תרמו לכל אחד מהמשתתפים תרומה משמעותית, בהבנת מהותה של ישראל כמדינה יהודית-דמוקרטית; ביכולת ללימוד עצמי של בעיות שונות המעסיקות את ישראל; ביכולת

ללימוד בסיסי של ההיסטוריה והפוליטיקה בגרמניה מאז מלחמת העולם השנייה; וביכולת לדון ולהתבטא באופן משמעותי באנגלית.
כמו כן תרם הביקור לשיפור תדמיתה של ישראל, בכלל, ושל מערכת החינוך שלה – כפי שהשתקפה דרך קבוצת מצטיינים הטרוגנית (ערבייה, דרוזית, דתיות, חילונית), בפרט.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

כל הסטודנטים הביעו שביעות רצון מלאה בכתב ובעל פה מהביקור, מההכנות ומכל מה שהיה קשור בתהליך. ממוצע הציונים של הסטודנטיות בקורסי ההכנה לביקור הוא מעל ל-93. דו"ח הסיכום התקבל על ידי הנהלת המכללה בברכות ובתשבחות. מארחינו בבוכום כתבו בעקבות הביקור דברי שבח, והוסיפו מצדם שביעות רצון מלאה מהביקור. המארגנים בבוכום ובאורנים גם יחד ציינו את העובדה שהיה פער קטן מאד בין התכנית לבין הביצוע, גם מבחינת התכנים והלו"ז, וגם מבחינת החוויות הלימודיות שנועדו לייצר.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	"היזמים" אאנא/אורנים בכיריט שהאירו חותם באכונ לאאנות
	מכללת אורנים בין 1952-1984 - סיפור על יצירה וחינוך מהפרספקטיבה של היום.
שם המרכז	פרופ' דוד וקשטין בשיתוף ד"ר יעל גילעת
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

הפרויקט שם לו למטרה לחקור, לתעד ולבחון את עבודתם האמנותית-חינוכית של בכירי האמנים שיסדו ולימדו במכון לאמנות, ביניהם חמישה אשר קיבלו פרס ישראל וביניהם יחיאל שמי, מרסל יאנקו, יוחנן סימון, דב פייגין, מיכאל גרוס ואחרים בכירים גם הם כגון אריה רוטמן, אורי לפשיץ, יעקב דורצ'ין.

הפרויקט הפגיש אמנים עכשוויים אשר זכו במלגת "אמן בקהילה" עם סטודנטים לאמנות במכון לאמנות במכללת אורנים, בהנחיית פרופ' דוד וקשטין, ובחן שאלות כגון יזמות אמנותית פעם והיום, חלוציות, יעוד ותמורות בערכים של חינוך לאמנות במהלך הדורות.

תיאור הפעילות

- במהלך שנה"ל תשע"א עסקו הסטודנטיות בהובלת פרופ' וקשטין, מנהלת הגלריה הגב' נעה צורן וד"ר יעל גילעת בחקר ההיסטוריה של המכון לאמנות בהקשר של החינוך והוראת אמנות בישראל על רקע ציון 60 שנה למכללה.
- הסטודנטים אספו ומיינו חומר רלוונטי מתוך ארכיונים ציבוריים, כגון ארכיון אורנים, ארכיון האמנות בקיבוץ - גבעת חביבה, ארכיון גן שמואל, ארכיון בית ציפר לאמנות (אוניברסיטת תל אביב).
- הסטודנטים נפגשו וראיינו בני משפחה של האמנים שיזמו את הקמת המכון לאמנות, קיבלו חומרים תיעודיים (להשלמת התחקיר) ויצירות לשם הקמת התערוכה.
- הסטודנטים צלמו מפגשים עם בני משפחה ותלמידים לשעבר שהפכו לאמנים, כדי להעלות זיקות בין אמנות להוראת אמנות כדרך חיים.
- לאור כל אלה, התקיימו שיחות לליבון הזיקה בין יזמות בתחום התרבות והחינוך תחת התנאים החברתיים המשתנים אליהם הוזמנו גם אמנים שכיום פועלים במסגרת אמן בקהילה.
- לאחר שלב המחקר הרחב, לאור הממצאים, התמקדנו בארבעה אמנים: דב פייגין, יוחנן סימון, מרסל ינקו ומיכאל גרוס - מבכירי האמנים-מורים של המכון לאמנות בראשית שנותיו.
- נכתב תסריט לסרט בעל ארבעה פרקים, שכל אחד מוקדש לכל אחד מהאמנים ובו כל סטודנט מופיע כמראיין משתתף. נלקחו צילומים נוספים, ולבסוף נערך הסרט שהוצג בתערוכה.
- בסוף יוני 2011 נפתחה תערוכת "היזמים" בערב אירוע השיא לרגל 60 שנה למכללת אורנים. את התערוכה אצר פרופ' דוד וקשטין.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטים עדי מזרחי וחופית יצחקי מציינות את החיבור העמוק שהתפתח בין לבין מורשתן האמנותית של האמנים-היזמים. הדבר הפתיע אותן בעוצמתו. הן משוכנעות שאופן העבודה במסגרת הפרויקט תרם לכך. עדי וחופית טוענות שהמפגשים הבלתי-אמצעים עם תלמידים לשעבר, שהיו לאמנים והעידו על שיטות הוראה של מוריהם, הביאו אותן לחיזוק זהויותיהן כמורות-אמניות לעתיד והגבירו את רצונן לחקור בעבודותיהן העיוניות את האמנים שהשאירו חותמם על המכון לאמנות.

עידית לבבי-גבאי, שהייתה כמו רבים אחרים נוכחת בפתיחת התערוכה דיברה בהתרגשות על התערוכה ועל האופן שהצגתן של יצירות האמנים, שהיו ממקימי המקום לצד עבודות הווידיאו של הסטודנטים, השלימו אלו את אלו במעין דיאלוג בין-דורי מרתק. היא אף העירה על המחווה המתבקשת אל המייסדים שמצאה מקומה הראוי במסגרת 60 שנה לאורנים בין כותלי המבנה ההיסטורי של המכון לאמנות.

בני משפחות המייסדים, שהיו בין אורחי התערוכה, התרשמו מהניקיון הצורני ומהצניעות של התערוכה, על אף שהכילה סוגים שונים של אמנות.

התוצרים והתרומה המרכזית

שני תוצרים מרכזיים: סרט ותערוכה, שהיו פועל יוצא של תהליך של תחקיר ולימוד של היחידים ושל הקבוצה כולה.

התרומה המרכזית של הפרויקט הייתה בהפניית המבט אל ההיסטוריה של מקום וההשפעה של מהלך זה על הסטודנטים עצמם ועל הסגל. המכון לאמנות קיבל את ההקשרים האמנותיים וההיסטוריים שהאירו אותו באור חדש ורענן של תעוזה ויוזמה אוונגרדית וחלוצית. נשאלו שאלות רבות על האופן שמקום בונה את ההיסטוריה ואת המיתולוגיה של עצמו והיו לתרומה אידיאלית יוצאת דופן, המשפיע על קורס סמינריוני באמנות ישראלית.

פתיחה
أفتتاح
27.6.11

דב פיגין
دب فيجين

מיסדים דור א
المسئبين الجيل الأول

מרסל יקו
مرسيل ياقو

מיכאל גרוס
ميخال غروس

יוחנן סימון
يوحانن سيمون

אוצר הגלריה וטורן הסדרה: דוד וקשטיין. מעצם הגלריה ומחזור הסלסלה: דאניד פאכטין.
 מנהלת הגלריה: נעה דורן. מנהלת הגלריה: נועה טסורן.
 אוצרים: עדי מזרחי, חופית יצחקי, מורן שחורי, מיסל קלימניק.
 מעצמי המערוש: עדי מזרחי, חופית יצחקי, מורן שחורי, מיסל קלימניק.

הגלריה לאמנות ישראלית
 גלריה ללמנון האסרלית
 שעות פעילות: יום א' 10:00-14:00, יום ב' 10:00-14:00, יום ג' 10:00-14:00
 תחום: ביקוריים, מוזיקה, ספרים, דרמה, רדיו, וידאו, תמונה
 מספר הטלפון: 04-98382758

רשת
 רשתות
 רשתות

הסוכן לימנות
אורנים

art.loranim.ac.il

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	"קשר ציון" - תערוכה פציפית, סביבה לימודית - מודל לחינוך
שם המרכז	דרך אמנות
שם המפקח	שיר מלר-ימגוצ'י
	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

פיתוח מודל של סביבה לימודית המאפשרת דיאלוג חינוכי באמצעות האמנות, פרשנות, התבוננות ויצירתיות בקרב סטודנטים במכללת אורנים ובתי הספר מהאזור.

מטרות היוזמה

- לפתח בסטודנטים מודעות והכרות חווייתית לאפשרויות של למידה פעילה בנושאים שונים דרך מפגש עם יצירות אמנות
- לזמן לסטודנטים במכון לאמנות התנסות אישית בתכנון ובנית תערוכה פעילה בבית הספר שתאפשר להם ליישם כמורים לעתיד מודל זה.

תיאור הפעילות

השנה פיתחו הסטודנטים במסגרת הקורס "התערוכה כדיאלוג" בפעם הראשונה תערוכה פעילה בנושא "טבע ואמנות" בחלל מרכזי בבית ספר היסודי "דליות" ביקנעם. זוהי הזדמנות לחבר בין אמנות ונושאים נוספים שנלמדים בבית הספר. בתהליך פיתוח התערוכה הסטודנטים נדרשו לבחור יצירות של אמנים ולתכנן פעילות שתאפשר לתלמידים התנסות שיוצרת דיאלוג עם היצירות.

התערוכה מחולקת לארבעה מתחמים המייצגים מגוון גישות של האמנות אל הטבע:

1. **אמנים מתבוננים בטבע** - ציור דרך חלון ובאמצעות הדמיון. בתערוכה מוצגות יצירות של האימפרסיוניסטים שיצאו לצייר בטבע ויצירות של מאטיס והוקני - ציור דמיוני דרך חלון, הילדים מוזמנים לצייר את הנוף דרך החלון וליצור קולאז' של נוף דמיוני בתוך חלון.
2. **אמנים יוצרים עם הטבע** - פיסול מתכלה מחומרים טבעיים. בתערוכה מוצגות יצירותיו של האמן אנדי גולדוורסי שיוצר מחומרים טבעיים בסביבות משתנות. הילדים יוצרים פיסול מאבנים, אצטרובלים ועמוד מפוסל מחומרים טבעיים בחלל התערוכה.
3. **אמנים אוספים ומציגים קבוצות והקשרים בטבע** - עבודותיה של מיכל שמיר המתבססות על אוסף של פרחים וחרקים מוצגות לצד אוסף פרפרים מבית מרגולין. הפעילויות של חקר ומיון של פרפרים לפי קבוצות שונות, לצד משחק שולחן בו הילדים מחלקים את הפרפרים לקבוצות ומקבצים לפי צבעים וצורות.
4. **אמנים החוקרים תופעות טבע** - לדוגמא, השתנות האור בשעות היממה ובעונות השנה.

בפינה זו מוצגות עבודותיהם של טל גליק (צילום) ומאיה גולד (ציור) העוסקות בהשתנות האור ופעילות הקשורה ליצירת רצף תמונות מזריחה לשקיעה. פעילויות נוספות קשורות להשתנות הצבעים והאור במהלך עונות השנה, מציגה על גבי מתקן מסתובב יצירות של מונה של ערימות השחת מארבע עונות השנה ופלטות צבע שמנהן הילדים יוצרים ציורי נוף של עונות שונות. במשך שנת הלימודים התקיימה בתוך התערוכה פעילות מודרכת לילדים, על ידי סטודנטית מאורנים, וכן התקיימו השתלמויות לצוות בית הספר, למדריכות הפדגוגיות ולסטודנטים בעבודה מעשית.

משוב סטודנטים

"במסגרת הקורס - "התערוכה כדיאלוג" התנסו בהקמת תערוכה פעילה בבית ספר דליות ביקנעם, התחלקנו לקבוצות עבודה כשכל קבוצה עסקה בהתמקדות במשהו אחר תחת הנושא אמנות וטבע. התכנון, החשיבה, החיפוש, הביצוע אלו תהליכים חשובים שעברתי במסגרת התערוכה הפעילה. החשיבות בהקמה תערוכה פעילה תרמה לי מאוד שכן המטרה היא הילדים, הדידקטיקה, שהילדים בבית ספר ייהנו ויעשירו את עולמם בתחום הידע האישי. מבחינה מקצועית אני מרגישה שקיבלתי ידע חשוב שאני כמורה לאמנות אדרש להקים תערוכה יהיו לי הכלים והידע שקיבלתי במסגרת ההתנסות במהלך הקורס". (עדי)

"נהייתי מאוד על אף העבודה המרובה השנה, ואני שמח כי נפל בי חלק להשתתף בתערוכה שכזו, אני מאמין שרכשתי כלים רבים, ואף פיתחתי אצלי צד שניראה לי שאאמץ בעתיד, כגון חשיבה על טקסטים, עיצוב הפינות, וחשיבה על פעילויות לילדים". (עידו)

"אני מאוד שמחה שהייתי מעורבת בהקמה עצמה של התערוכה וגם בחשיבה עליה. לי אישית המעורבות בתערוכה, נתנה המון, זה הגביר בי את הרצון להמשיך ולהחדיר את האמנות בכל אספקט בחיים – בייחוד בחינוך. בכלל, עצם ההדרכה ב"קשר עין" בשנה האחרונה העצימה את החוויה. הבנתי יותר לעומק את כל החשיבה סביבה, ובכלל סביב כל נושא הגישור שמכילה תערוכה פעילה. יש בי ממש רצון להמשיך בתחום הזה, ולכן שמחה שהייתי חלק בתערוכה. כן ירבו!" (מיכלי)

"עקבתי בעניין אחרי מימוש היוזמה ולבסוף ביקרתי בבית הספר דליות בו הוקמה התערוכה הפעילה בנושא טבע ואמנות. תוך ירידה בגרם המדרגות התגלה לנגד עיני מרחב מוזיאלי יוצא דופן. שם מוצגות עבודות מקור וחומרי טבע שקוטלגו והוצבו בקפידה. במערך שולטים הדמיון, רעננות המחשבה וחופש הפעולה. כל פינה בסביבת הפעילות מזמינה התבוננות, פעולה, מחשבה. כל אלה מאפשרים חוויה שלמה המותאמת לילדים אך מגרה גם מבוגרים.

ניכר, שהסטודנטים חקרו את תנאי המקום, גילאי הילדים, הסביבה הנשקפת מהחלונות ועבדו עם משתנים אלה.

התוצאה מרהיבה, מזמינה ומבנה התייחסויות מרובות ערוצים.

עבודתה של שיר ימגוצ'י בתכנון הפרויקט ובהנחיית הסטודנטים ראוייה לכל שבח. צירופה של נעה צורן תרם תרומה משמעותית" (ד"ר יעל גילעת, ראש המכון לאמנות אורנים).

התוצרים והתרומה המרכזית

התערוכה מהווה מוקד לפעילות התלמידים - הן פעילות חופשית והן פעילות מובנית בהנחיה של סטודנטית בוגרת הקורס. תוכננו בה גם פעילויות ארוכות טווח של התלמידים שתהיה להם נוכחות מצטברת בחלל - כמו למשל פסל מטפס על עמוד מחומרים טבעיים שישתנה כל הזמן. התלמידים ייחשפו ליצירות אמנות גבוהה ולפעילויות הקשורות אליהן. הנושאים שנבחרו מהווים נקודת מוצא לפיתוח של תכנית לימוד ייחודית אינטרדיסציפלינרית המחברת בין המקצועות הנלמדים ויוצרת אפשרויות רבות ללמידה משמעותית. התערוכה תיצור קשר מתמשך בין המכללה לשדה ותשמש מודל ללמידה פעילה באמצעות אמנות.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

החלק הראשון של תכנון התערוכה והפקתה על ידי הסטודנטים במסגרת הקורס 'התערוכה כדיאלוג' הסתיים בהצלחה. הסטודנטים הפיקו את המרב מתהליך התכנון, רכשו ידע חדש בתכנון תערוכה פעילה לחלל בית ספרי, תכנון פעילויות שישלבו בין אמנות וטבע והתאמת הרעיונות לחלל נתון.

התערוכה תפעל בשנת הלימודים הקרובה, יתקיימו פעילויות בתוכה ומחוצה לה כנקודת מוצא. הליווי והמעקב של הפעילויות אלה יתקיים במשך השנה. הקשר בין המכללה והשדה יועצם באמצעות ביקורים של התלמידים גם במרכז 'קשר עין' באורנים שבו תוקם תערוכה בשנת הלימודים הקרובה, וסיור משולב בבית מרגולין ובגן הבוטני (יוזמת המשך).

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה:	סדנה לביסוס אוריינות 360 הוראה לתלמידים רגילים בהוראת שפה לסטודנטיות ערביות לחנ"מ הלומדות גם לתצורת הוראה שנייה בערבית
שם המרכז	גב' שלומית גרשון
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

מטרת הסדנה – שהתקיימה בנוסף לשיעורים הסדירים של תעודת ההוראה בערבית, הייתה לתווך ולגשר על פערים בין מערכת החינוך המיוחד לחינוך הרגיל ובין עבודה בשפה הערבית לעבודה בהוראת שפה (ערבית ספרותית) בשני המגזרים.

רציונל – בשנים האחרונות גדל בהתמדה מספר הסטודנטיות הלומדות בתכנית חנ"מ+ערבית ובחורות לעשות תעודת הוראה שנייה בערבית. ההכשרה להוראה בחינוך המיוחד מבוססת על גישות הוראה שונות בתכלית מהגישות המקובלות בהוראת שפות בכלל, ובהוראת ערבית בפרט, בכיתות הטרוגניות. הפערים בין שתי הגישות, שביסודם עומדים השוני בין מאפייני הלומדים, כישוריהם הלימודיים, רמת התפתחותם השפתית, חומרי הלמידה ודרכי ההוראה אינם ניתנים להשלמה באופן עצמאי על ידי הסטודנטים והם מחייבים תיווך ופיתוח מקצועי של מדריך פדגוגי המתמחה בהוראת השפה ערבית.

תיאור הפעילות

מפגשים קבוצתיים ופרטניים במתכונת עיונית וסדנאית.

תוצרים ותרומה

- שיפור יכולת האבחנה בין הוראת שפה נוספת בכיתה הטרוגנית רגילה בהשוואה לחינוך המיוחד.
- ניתוח משווה ביקורתי של ההבדלים בין הוראת שפה נוספת בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד.
- פיתוח דרכי חשיבה להוראת ערבית בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד במישור התיאורטי והמעשי כאחד.
- תמיכה, ליווי ופיתוח מודעות לעבודה בסביבה דו-לשונית של תלמידים ומורים.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

מכללת אורנים	שם המכללה
<i>סדנה לטיפוח יוזמים מצריכי הצרכים ספרותית מודרנית</i>	שם היוזמה
מר מופיד סידאוי	שם המרכז
ד"ר כמאל חוואלד	שם המפקח

מטרות היוזמה והרציונאל

רציונל – סטודנטים דוברי ערבית (כשפת אם) מתקשים להתבטא היטב בערבית ספרותית, לא כל שכן ליצור בה פרוזה או שירה, ולכן מטרת הסדנה היא לאפשר לדוברי השפה לפגוש בהנאה את שפת אמם מתוך בחירה וליצור בה טקסטים ספרותיים כתובים שיפורסמו בכתב עת שיכנס את היצירות הנבחרות.

מטרות –

1. טיפוח מודעות וגאווה של סטודנטים ערבים בשפה הערבית הספרותית.
2. שיפור יכולת ההבעה והביטוי הספרותיים של סטודנטים בעלי כישורי כתיבה בתחום השירה והפרוזה.
3. הפקת כתב עת שיכנס את ביכורי הכתיבה ויופץ במכללה ומחוץ לה.

תיאור הפעילות

- מפגשים קבוצתיים ופרטניים עם היוצרים הצעירים.
- ליווי ומשוב על תהליך הכתיבה.
- מיון ועריכה של התוצרים הספרותיים.
- הפקת כתב העת.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסדנה תרמה לחיזוק הביטחון ויכולת ההבעה בשפה הערבית הספרותית של הסטודנטים, לצד עידוד ופיתוח של יצירה מקורית, שירה ופרוזה, וחשיפתה לקוראים חיצוניים. השתתפות הסטודנטים ופעילותם בסדנה בזמנם החופשי הם שהעניקו לה ציביון ואופי מיוחדים של שותפות אמיתית בין מרצים וסטודנטים.

התוצרים והתרומה המרכזית

- עידוד יוצרים צעירים
- הפקת כתב עת (ראה מצורף)

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: **סיקור בקונפליקט-התקשורת והסכסוך הישראלי-פלסטיני**

שם המרכזת: ד"ר מירה פוירשטיין

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונל

היוזמה עוסקת בפיתוח מודעות הסטודנטים להשפעות המדיה בעיצוב דעת הקהל ודיעותיהם כפרטים בחברה, בנושא: הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ובהקניית גישה ביקורתית ביחס למדיה. **מטרת היוזמה:** ללמוד לנתח ולהעריך באופן ביקורתי את הייצוג התקשורתי של אירועי הסכסוך, ולהתנסות בהפקת מסרים חלופיים לסכסוך באמצעות טקסטים שונים של המדיה.

הצורך ביוזמה זו נובע מתוך ההכרה בחשיבות התפקיד שמגלמים אמצעי התקשורת כסוכני חיברות משפיעים המבססים את משקלם החל בגיל הצעיר, ומשמשים מקורות לימוד ומידע מרכזיים על המציאות, שמתוכם היחיד או הפרטים שואבים מידע, ובהמשך מסתייעים בו לגיבוש דעותיהם.

בעידן הדיגיטלי ייצוגי המציאות בתקשורת משתלטים על המציאות עצמה, והקהל הולך לאיבוד ב"זרם" של הדמיות התקשורת. הסביבה התקשורתית החדשה הרחיבה את פוטנציאל הנגישות למידע בקרב הקהל, ואת האפשרות שלו להשפיע ולבטא עצמו יותר מבעבר (באמצעות בלוגים, פורומים, ורשתות חברתיות). יחד עם זאת, הגבירה את הצורך שלו בכישורי אוריינות מידע ומדיה ביקורתיים, קרי, לדעת לנתח ולהעריך את אמינות המידע, את המסגור התקשורתי והטיותיו, ולעשות שימוש מושכל בתכנים ובמסרים המתווכים לו בערוצי התקשורת השונים.

תפקידי התקשורת בולטים ומועצמים במיוחד בעת קונפליקטים ומשברים, בניהול האירועים הנקשרים להם, בפיקוח החברתי על עמדות הציבור, רגשותיו והתנהגותו. בכוחה של התקשורת לחזק אינטרסים לאומיים, להשפיע על היחיד ועל תת קבוצות כמו אליטה פוליטית, ועל כלל החברה. בשנים האחרונות מתרבות ההערכות, כי בכוחם של המדיה להשפיע על הציבור גם, **כיצד לחשוב ומה לחשוב**, ובמיוחד, ככל שלפרט יש ניסיון אישי מועט עם הנושא המוצג במדיה. בהיבט הזה, מרבית הקהל לומד על הסכסוך הישראלי פלסטיני, בעיקר מתוך דיווחי המדיה, ומכאן חשיבותה ותרומתה של יוזמה זו, להעמיק את הבנתם של הסטודנטים על פעולתה של התקשורת בהבניית מציאות הסכסוך, כחלק בלתי-נפרד מתהליך הכשרתם למורים ולאזרחים נאורים בחברה דמוקרטית.

הפרויקט מציע מסגרת ייחודית ליצירת שיח דיאלוגי ביקורתי בין מרצים וסטודנטים במגזר היהודי והערבי, סביב הייצוג התקשורתי שניתן לסוגיות אקטואליות בסכסוך.

התיעוד שנעשה במהלך הפרויקט להתנסויות הלמידה שחוו הסטודנטים, והחומרים השונים שהופקו במשותף נועדו לשמש מתווה רעיוני ודגם להוראה-למידה של תכנית לימודים, שניתן יהיה להפעילה בעתיד במכללות להכשרת מורים.

להלן **המטרות** שהנחו את משתתפי הפרויקט:

1. להכיר ציוני דרך מרכזים בהיסטוריית הסכסוך הישראלי-פלסטיני כבסיס ידע שימש מסגרת התייחסות לניתוח הביקורת של הסיקור התקשורת.
2. להכיר את עקרונות החינוך לאוריינות מדיה ביקורתית ולהתנסות בהפעלתם, כמנוף לקידום החשיבה הביקורתית ביחס למדיה, ולטיפוח "קריאה" וצריכה מושכלת של סיקור הקונפליקט הישראלי-פלסטיני בסביבה התקשורתית המשתנה.
3. להתנסות באסטרטגיות שונות לניתוח, ביקורת והערכה של טקסטים וייצוגים תקשורתיים של אירועים בסכסוך הישראלי פלסטיני.
4. להתנסות בהפעלת גישת מדיה חלופית אקטיביסטית בסיקור הסכסוך, באמצעות הפקת טקסטים בערוצים שונים (כמו: משדרי רדיו, כתבות מקוונות, בלוגים, יוטיוב, סרט קצר ועוד).

תיאור הפעילות

- **ריכוז קורס אקדמי** – כתיבת הסילבוס ובניית תכנית לימודים סמסטריאלית במכללת אורנים, בשיתוף עם הצוות האקדמי של ביה"ס לתקשורת במכללת נתניה, ובתיאום עם נציגי האיחוד האירופי.
- **ייעוץ אקדמי** בתחום "החינוך לאוריינות מדיה ביקורתית" כמתווה בסיסי של מבנה ומערך הפרויקט.
- **ליווי והנחיית** עבודתו של צוות המנחות עם הסטודנטים בסדנאות הפרויקט.
- **עריכת מחקר** בין-מכללתי, והצגתו בכנס בינלאומי ב"אוריינות מדיה", שנערך בפילדלפיה ביולי 2011.
- **תיעוד מצולם** של פרויקט הגמר של הסטודנטים במכללת אורנים, ושל דיונים קבוצתיים שנערכו במהלך הקורס ובסיומו.
- הנחיית קבוצות סטודנטים בעבודת הגמר: ניתוח והערכה ביקורתית של סקור אירועים בסכסוך, והפקת מסרים חלופיים באמצעות טקסטים תקשורתיים.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

1. מהמשוב של הסטודנטים עולה שביעות רצון כללית מהפרויקט, ובמיוחד, משמעותית לחיי היומיום שלהם. המפגש עם נושא הסכסוך והידע החדש שהם רכשו בתכנית הרחיבו את הבנתם ביחס לסכסוך ואת האופן שבו המדיה פועלים בחברה דמוקרטית. אצל מרביתם הסתמנה ההכרה בחשיבות החינוך לאוריינות מדיה ותרומתו המעשית לחייהם האזרחיים, וההערכה לפרספקטיבה החדשה שהם אימצו ביחס לסיקור הסכסוך. הסטודנטים הדגישו במיוחד את תהליך הלמידה שנלווה להתנסות בפרויקט הגמר, והמפגש עם כלי התקשורת האלטרנטיביים. הצורך להגביר את הסדנאות, ולפגוש עיתונאים מהשטחים עלה גם כן, כהמלצות לשיפור התכנית. להלן כמה מהתגובות:

"הקורס נתן לי נקודת מבט אחרת שגרמה לי להטיל ספק במדיה, ועוררה אצלי דילמות ביחס לאירועי הסכסוך"; "עכשיו אני מבין, שהמדיה אינה מציגה ת האמת, אלא מראה לי רק מה שאנשי התקשורת מעוניינים שאנחנו נראה"; "רכשתי פרספקטיבה חדשה על העיתונות באופן שבו היא מציגה את הסכסוך".

2. משוב אנשי הסגל מאושש את ההנחות המוקדמות והרציונל של הפרויקט, על המחסור או היעדר ידע בהיסטוריה של הסכסוך, בביקורת על המדיה, והדרת התנסויות למידה מבוססות חשיבה ביקורתית מתכנית הלימודים במכללה וממערכת החינוך בכלל. בהיבט הזה, התחזק הצורך בשילוב הקורס במתכונת של לימודי חובה בתכנית הלימודים של המכללה, בדגש על אוריינות מידע ומדיה דיגיטליים בגישה ביקורתית. תמימות דעים רווחה בקרב כולם על הלמידה המשמעותית שהם חוו יחד עם הסטודנטים, הנובעת מהלמידה והיישום של עקרונות אוריינות המדיה הביקורתית, וכן, מהרלבנטיות של נושא הסכסוך וזיקתו לשגרת החיים בישראל. בהיבט הזה, עלו גם כמה המלצות פדגוגיות שעשויות לקדם את האפקטיביות של הפרויקט, כמו: תגבור הסדנאות המאפשרות מתן ביטוי רחב יותר לקולות הסטודנטים, ולמרצים, בבחינת יד על הדופק להערכת רמת ההבנה של הסטודנטים. ועוד, הרחבת התקשורת המקוונת ושימוש פעיל במדיה הדיגיטליים, כדי למנף את איכות השיח ולהתמודד באופן מיידי עם אירועים אקטואליים בסכסוך.

התוצרים והתרומה המרכזית

תרומתה המרכזית של יוזמה זו, היא פיתוח המודעות של הסטודנטים לאופן שבו מעצבת התקשורת את תפיסות עולמם בהקשר לסכסוך הישראלי פלסטיני, והקניית כלים לצריכה מושכלת וביקורתית של המדיה, מתוקף היותם אזרחי העכשוו של המדינה, ומורי המחר האחראים על חינוכם של התלמידים.

תוצרים:

1. רכישת מיומנויות בניתוח ביקורתי של המדיה ובהערכת מסגרות המדיה של הסכסוך ונטייתו להקצין את האלימות על-פי האג'נדות של כלי התקשורת.
2. היכרות עם הצד "האחר" ועם נקודות מבט נוספות בסכסוך, והעמקת ההבנה של האירועים.
3. פרויקט הגמר של הסטודנטים: חקר ביקורתי של "אירועי מבחן" בסכסוך, והתנסות בנקיטת עמדה אישית ביקורתית באמצעות הפקת טקסטים בעלי מסרים חלופיים (אקטיביזם תקשורתי):
-משדר לתחנת רדיו אורנים: ביקורת על הסדרה "עבודה ערבית".
-כתיבת אמנה משותפת לכלי התקשורת בעקבות מקרה "מוחמד א-דורה" הקוראת ליצירת תקשורת הוגנת ומאוזנת יותר.
-עיצוב תסריט לתכנית טלוויזיה המבליטה את שיתופי הפעולה בין יהודים וערבים, כאנטי תיזה לסיקור התקשורתי הנוטה להבנות מציאות מרובת אלימות ותקריות.
-עריכת סקר עמדות בקרב סטודנטים במכללה, ובניית נייר עמדה על יחסי יהודים ערבים.
4. פיתוח גישה ספקנית ומעוררת שאלות ביחס למדיה וסיקור הסכסוך.
5. בניית תכנית לימודים למכללות בהכשרת מורים המשלבת חשיבה ביקורתית בהוראת הסכסוך – על-פי גישת אוריינות מידע ומדיה ביקורתית.

משוב ובקרה פנימיים

1. השילוב בין סטודנטים יהודים וערבים והלגיטימציה שתכנית הקורס נתנה לשיח על הקונפליקט, יצרו אקלים כיתה תומך המעודד חשיבה ביקורתית, והבעת דעות חופשית, מתוך סובלנות וכבוד הדדי, ונכונות לערער על עמדות מוקדמות.
2. המפגש עם הצדדים השונים של מטבע הסכסוך, ועם ציוני דרך בהיסטוריה של הסכסוך באמצעות מרצים יהודים וערבים, האירה וחידדה את התובנות של הסטודנטים על הסכסוך.
3. מעורבותם בתכני הקורס כאזרחים חיים את הסכסוך בשגרה הישראלית, הגבירה את המוטיבציה והאתגר ללמידה ולאיימוץ גישה ביקורתית ביחס למדיה.
4. ההתנסות הקבוצתית בחקר אירוע, שימשה חיבור משמעותי לכל יחידות הלימוד בקורס, ושימשה מדד להערכת הבנתם.
5. השילוב בין סטודנטים בחוגים שונים, שימש מנוף ליצירת שיח עמיתים ולמידה הדדית מתוך שיתוף פעולה פורה.
6. בהיבט הפדגוגי, יש להרבות בסדנאות שתאפשרנה התנסות רחבה יותר וביטוי אישי, ובדגש על הפעלת מיומנויות של חשיבה ביקורתית.
7. בהיבט התכני, יש להרחיב את יריעת הלימוד העוסקת בהיסטוריה של הסכסוך, כבסיס חשוב בהפעלת הביקורת על המדיה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	בית מדרש רב-תרבותי
שם המרכז	ד"ר משה שר
מנחי בית המדרש:	ד"ר משה שר, שי-לי בר-סלע אטיאס
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

מכללת אורנים, מוסד אקדמי מוביל להכשרת מורים, ממוקמת בצפון הארץ ובשעריה באים קהלים מגוונים של סטודנטים מכל שדרות החברה הישראלית. המכללה עוסקת מזה שנים רבות בפיתוח תכניות לימוד בתחומי התרבות היהודית ומקיימת מסגרות להידברות בין חלקי האוכלוסייה המחזיקים בעמדות פרשניות שונות ביחס לשאלות של זהות, יחס לתרבות היהודית ולהיסטוריה היהודית, אופייה של מדינת ישראל וכל כיוצא בזה. לצד לימודים אקדמיים דיסציפלינאריים בתחומי מחשבת ישראל, מקרא, היסטוריה של עם ישראל, לשון עברית, ספרות עברית, אזרחות ולימודי ארץ ישראל מציע בית המדרש מסגרת להידברות וללימוד משותף, שהיא במהותה רב-תחומית ומאפשרת לסטודנטים להביע את דעותיהם ולקיים שיח מושכל וסובלני עם בעלי דעות "שכנות" להם. במציאות הישראלית הטעונה ברגשות ובנטייה להקצנת עמדות, מסגרת בית המדרש הינה מודל מוביל בניסיון זה לקדם הידברות ותרבות של שיח וסובלנות בין באי המכללה – מורים לעתיד. היוזמה דלהלן יוצרת מסגרת של מפגש בתחומי התרבות, האמונה והחינוך ערכי שיש בה להוביל להשגת איכויות של למידה אישית ומעורבות, ולטפח היכרות הדדית, הבנה וסובלנות בין המשתתפים. בשנת הלימודים תש"ע קיימו פיילוט של בית מדרש במתכונת חלקית. לאור הצלחתו והלקחים שהופקו ממנו נערך בשנת תשע"א בית המדרש במתכונת שנתית דו-שבועית.

תיאור הפעילות

- מפגש דו-שבועי במשך שעה וחצי, במתכונת שנתית. פירוט תכני המפגשים מופיע בהמשך, בנספח 1.
- הובלה מתחלפת של הדיון בין מנחי בית המדרש לסטודנטים, כשכל אחד מהם העביר מפגש אחד או שניים סביב נושא שבחר לאחר התייעצות עם המנחה.
- פתיחה על ידי המנחה התורן.
- קריאה משותפת של טקסט ואחר כך דיון חצי-מובנה בזוגות, בקבוצות קטנות או במליאה על הטקסט. המשתתפים זכו לעידוד מתמשך להביע מחשבות ורגשות משלהם, לנקוט עמדה ערכית, לבטא רעיונות חדשים. בסוף התקיים שיח מסכם במליאה.
- כל אחד מהמשתתפים המעוניין בקרדיט אקדמי לבית המדרש רשם לעצמו יומן רפלקטיבי והגיש עבודה מסכמת על אחד מנושאי ביתה מדרש.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

משוב הסטודנטים היה מרגש. כל המשתתפים הביעו התלהבות מהמתכונת הבלתי-פורמאלית, ממגוון הדעות שבא לידי ביטוי בבית המדרש ומהאווירה הפתוחה שמעודדת שיח סובלני פלורליסטי.

הסטודנטים הביעו באופן חד-משמעי את הצורך שלהם במסגרת לביטוי אישי, להקשבה, לדיאלוג ולא רק רכישת ידע.

לדוגמה: תהילה, סטודנטית מבית דתי לאומי, כותבת בדברי הסיכום שלה לקורס:

בסיכומי של "בית המדרש" אני רוצה לשתף בחוויה שעברתי. הגעתי אל אורנים במטרה לצאת מהמסגרות הדתיות אליהן הייתי שייכת עד עכשיו ובהן פגשתי אנשים "כמוני" שמדברים "בשפתי" וחושבים, לרבו, כמוני. אני רואה ערך גדול בחיים המשותפים שלנו כעם על מנת ליצור הבנה ושיתוף הדדי ולכן גם מאד התלהבתי כשראיתי שיש קורס שמטרתו לא לדבר על נושאים שקשורים בהכרח לדתיים וחילוניים כי אם לנושאים בהם כל אחד הוא אדם, וכל אחד יכול לומר מה הוא חושב בלי לשייך עצמו למגזר מסוים. אין ספק שקשה היה להשתחרר מהמחשבה שאני באה בשם הציבור הדתי וכל מיני דפוסים שגויים שחשבתי לעצמי בתחילת השנה אבל עם הזמן ממש הרגשתי איך הסדנה גורמת לי לשאול את עצמי את השאלות ולברר לעצמי מה אני חושבת ומה אני מאמינה באמת. לפעמים אדם צריך משהו שינפץ לו דברים שהוא גדל עליהם כדי שיוכל לחשוב עליהם מחדש ולעשות אותם (או שלא) ממקום מעמיק, מבין ושלם. זה מה שעשתה לי הסדנא: היא הביאה אותי לרצון לחקור ולפרק לעצמי דברים שאני עושה מתוך הרגל. דבר נוסף שקיבלתי מהסדנא הוא ההיכרות עם אנשים שונים, עם דעות שונות, דבר שתרם לי הרבה לאישיות ואני מודה עליו מאד".

שני המנחים, אף הם, הביעו שביעות רצון רבה מהאווירה המיוחדת שהתהוותה בביתה מדרש והביטוי האישי, הרגיש והחושב, של הסטודנטים המשתתפים.

הרכב הקבוצה

תהילה לא הייתה הסטודנטית הדתית היחידה בסדנה. איש לא נדרש להצהרת אמונה, כמובן, ולכן יש להיזהר עם הבחנות כאלו, אבל בקבוצה היו שני בחורים חובשי כפה וכנראה עוד סטודנטית אחת שבאה מבית דתי. כולם היו שותפים מלאים ופעילים. לצדם היו בקבוצה גם סטודנטים מבתיים חילוניים מובהקים, בני ובנות קיבוץ ועיר. שני סטודנטים, מאד פעילים בבית המדרש, היו ממוצא אתיופי. בקבוצה הייתה גם סטודנטית אחת ערבייה – השתתפותה הייתה חלקית.

התוצרים והתרומה המרכזית

יזמה זו היוותה ניסוי במודל הוראה-למידה שהנו לכאורה מסורתי ומתאים לחברה מסורתית אולם כאן הוא נעשה בהקשר אקדמי.

נספח 1:

בשנה"ל תשע"א זכה בית המדרש גם לתמיכה מארגון "צו פיוס" שנהיה לשותף להתוויית הדרך ומימון של המנחה השני.

סיכום המפגשים

סמסטר א': 14 משתתפים + 2 מנחים

תאריך	נושא, תוכן המפגש	מגיש
21/10/2010	היכרות, הסבר על מדרש בכלל וגישת בית המדרש, משה מנדלסון - "על הסובלנות"	משה שנר
4/11	שירת יהודה עמיחי: "המקום שבו אנחנו צודקים", "שינה בירושלים"	משה שנר
18/11	דיון בטקסט מתוך התלמוד הבבלי: "בשעה שעלה משה למרום..."	אוריה גונן
2/12	פרשת "מקץ": מחלומו של יוסף ועד חלומותינו-אנו	פאני כהן
16/12	איזו היא דרך שילך בה האדם? ("שניים שהיו מהלכין בדרך...") מתוך הגמרא	איינאו ממו
30/12	יאנוש קורצ'אק: שיחות עם מחנכים	שי לי אטיאס
13/1/2011	ז'אן אמרי: מהי מולדת ומהו בית?	משה שנר

סמסטר ב': 13 משתתפים + 2 מנחים

תאריך	נושא, תוכן המפגש	מגיש
10/3	מגילת אסתר – דמויות הנשים במגילה	משה שנר
24/3	דמות האישה בספרות חז"ל (המשך למפגש הקודם)	מור כהן
7/4	מהי חירות?	תהילה
14/4	המשך חירות – "בכל דור ודור חייב אדם..."	משה שנר
5/5	הכרזת העצמאות	משה שנר
19/5	יאנוש קורצ'אק – דת הילד	משה שנר
23/6	לימוד הוא תענוג/ ארי אלון	נורית רימון

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	<i>הכשרה לקראת שילוב המחשב בטיפול בלקויות למידה - מאסגרת הסדנה להוראה מתקנת בחוג לחינוך מיוחד</i>
שם המרכז	ד"ר דודי גרנות
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

1. לבחון יעילות השימוש בלומדות קיימות בטיפול בלקויות למידה.
2. לשלב יישומים טכנולוגיים (שימוש בתוכנות פתוחות) בטיפול בלקויות למידה.
3. הכנת מצגות אינטראקטיביות כהליך מטופל בלקויות למידה.

תיאור הפעילות

במהלך השנה למדו הסטודנטיות לערוך שימוש בהכנת מצגות, יצירת היפר קישור, הכנת משחקי מחשב והכרת תוכנת מיפוי לצורך עבודה בקליניקה לטיפול בלקויות למידה לתגבור ההתערבות השגרתית.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטיות ואנשי הסגל הגיעו למסקנה (באופן נפרד) שכלי זה הינו חיוני והכרחי לפיתוח ושילוב בקליניקה, וכי יש מקום לנסות לפתח כלים ייחודיים פרטניים לתלמידים בעלי לקויות למידה במסגרת הקליניקה (שיעמדו לרשות כלל מערכת החינוך באמצעות המרפ"ד).

התוצרים והתרומה המרכזית

1. נערכו מפגשי הדרכה פרטנית לכל הסטודנטים
2. נרכשו עוד 4 מחשבים ניידים ומס' תוכנות ולומדות עדכניות
3. נערכה השתלמות לכל הצוות ע"י ד"ר בטי שרייבר
4. פותח מודל מקוון ללימוד הנושא בחוג שמנה א' עד ג' כולל יישום בקליניקה שיצא לפועל בשנת תשע"ב (2011-12).

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: *תפיסת הליקות בין חינוך לחברה ואפשרויות אימוץ בהקשר של הוראת "סוציולוגיה של החינוך"*¹

שם המרכז: ד"ר ניר רסיסי

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

בעשור האחרון, עוד הרבה לפני שפרץ גל המחאה הכלכלית-חברתית בקיץ 2011, גוברת בשיח הציבורי בישראל הנטייה להתייחס להשפעות ההדדיות שבין החברה והחינוך. נראה כי הדבר מתרחש בד-בבד עם החדרתם המהירה למערכת החינוך של עיקרון האחריות ושל מערכת המדידה והסטנדרטים שמממשים אותם², ואשר ממחישים שוב ושוב את יציבותם של הפערים הלימודיים העמוקים בין תלמידי ישראל מקבוצות אוכלוסייה שונות.

היוזמה צמחה על רקע הפער בין השיח הציבורי האמור לבין מקומם הלא ברור של עובדי ההוראה בתוכו, ולנוכח העובדה שהמתווה החדש להכשרתם, שגובש באותה התקופה, מסתפק באמירה מעורפלת שלפיה "הצלחתה של תכנית הכשרה להוראה... גם תלויה בפיתוח הדרגתי של ראייה אקולוגית של ההוראה – התלמיד הבודד, קבוצות לומדים, בית הספר כמערכת ארגונית, הקהילה, והמערכת החברתית הרחבה"³. סביר להניח שאמירה זאת איננה מקרית, שכן מחברת המתווה הבהירה, כי אמנם "התקשורת, מקבלי החלטות והציבור מצפים שהכשרת מורים אכן תכין אותם לטפל במסגרת עבודתם במגוון חולי החברה ואתגריה... [אך] לא ניתן (וגם לא צריך) להעמיס על הכשרה ראשונית להוראה את מה שהמשפחה, הקהילה והחברה בכללותה מתקשים לבצע, ואת מה שניתן לטפח בהמשך התפתחותו של המורה לאורך הקריירה המקצועית שלו"⁴.

בהנחה שהטיפוח האמור איננו מובטח, בעבור פרחי הוראה רבים תהליך ההכשרה הינו בבחינת הזדמנות יחידה מסוגה למפגש עם המרכיב החברתי, במכלול שיקולי הדעת הצפויים להם בעבודתם החינוכית. מאחר שתחום הדעת הרלוונטי ביותר לחיבור שבין "חולי החברה" לבין הכשרת המורים הוא הסוציולוגיה של החינוך, היוזמה מתמקדת בו ובתפיסותיהם של העוסקים בו. זאת, גם בשל תהליך שמתרחש מזה זמן בבריטניה, שבה התקיימה מסורת ארוכת שנים של דיאלוג בין תחום הסוציולוגיה של החינוך לבין קהלים ציבוריים שמחוץ לאקדמיה, לרבות אנשי חינוך⁵. אלא שבויכוח שהחל בשנות ה-80 אודות מקורם של אי השוויונות החינוכיים, גרמו

¹ בתחילת הפעילות הבהירה ראש הפקולטה לחינוך, שמטרת הפעילות המרכזית בתחום חינוך וחברה, היא "עיסוק בנושאים חברתיים-אזרחיים-תרבותיים העומדים על סדר היום של החברה הישראלית, ואשר אינם חלק אינהרנטי מתכניות ההכשרה להוראה. כך למשל עסקנו בשלוש השנים האחרונות בינושא הירוק, באנשים עם מוגבלויות ובשאלה 'מהו ישראלי'. לאור דברים אלה היוזמה התמקדה בהוראת הסוציולוגיה של החינוך בלבד, ללא תכניות הכשרה נוספות. בהתאם לכך נוסחו שינויים גם בסעיפים נוספים של דו"ח זה.

² דהאן, י. ויונה, י. 2005. דו"ח דוברת: על המהפכה הניאו-ליברלית בחינוך. *תיאוריה וביקורת*, 27, עמ' 11-38.

³ המועצה להשכלה גבוהה, 2006. *המתווים המנחים להכשרה להוראה במוסדות להשכלה גבוהה*, ירושלים.

⁴ אריאב, ת. וגרינפלד, נ. 2007. המתווים החדשים בהכשרה להוראה בישראל: השלכות למכללות האקדמיות לחינוך. *ירחון מכון מופ"ת*, 30, עמ' 4.

⁵ Lauder, H., Brown, P. and Halsey, A.H. 2009. 'Sociology of education: a critical history and prospects for the future', *Oxford Review of Education*, 35(5), pp. 569–585.

המסקנות הממשלתיות הדטרמיניסטיות להפיכתם של המורים לבלתי-רלוונטיים, שכן "השתמע מכך שהם אינם יכולים לשנות דבר". באופן זה הוענקה הלגיטימציה להוצאתם של מדעי החינוך, לרבות הסוציולוגיה של החינוך, מתכנית הלימודים להכשרת מורים¹. לנוכח הפסימיות המוצדקת שהביעו סוציולוגים בריטים של החינוך כבר בשנת 1995², גם מחבר הדו"ח הנוכחי מודאג שמא מגמה זאת חוזרת על עצמה גם בישראל – כפי שמראים הסימנים לכך³. במהלך שנות ה-90 נטען בישראל בהקשר הדידקטי, כי עיקר חשיבותה של הסוציולוגיה בתהליך הכשרת המורים בכך, שהיא "מכוונת לפיתוח תובנה ורגישות לגבי משמעותם והשפעתם של תהליכים כלל חברתיים וקבוצתיים, המתייחסים במישרין או בעקיפין למערכת החינוך בכל הרמות. באמצעות גישה השוואתית וביקורתית מתייחסת הסוציולוגיה לשונות הבין-תרבותית ולהשפעות החברתיות על תהליכי למידה. ניתוח תופעות חברתיות ברמות שונות – כיתה, בית-ספר, משפחה, קהילה וחברה שלמה – מאפשר ראייה מערכתית של הקשר בין החינוך ומערכת החינוך לבין מערכות פוליטיות, כלכליות, אידיאולוגיות וכד'. הסוציולוגיה מאפשרת לנתח תהליכים סמויים ולעמוד על משמעותם והשפעתם ארוכת הטווח על דפוסי חשיבה והתנהגות. כך, מיון להקבצות, דיון בפרקי היסטוריה, הוראה יחידנית בחינוך היסודי, עשויים לקדם אינטרסים פוליטיים ואידיאולוגיים סמויים. כמו כן, [מאחר ש]הידע הבית-ספרי הינו תוצר של אינטראקציה חברתית, מורים צריכים להיות מודעים להשפעות של מרכיבים חברתיים על מעשיהם ועל מעשי אחרים בעבודה החינוכית, ולפתח רגישות לקבוצות החברתיות שעמן הם באים במגע – הורים, מנהלים, עמיתים, ארגונים בקהילה וכו"⁴. בהנחה שאנו מצויים בתקופת מעבר, שבה טרם התגבשה תפיסה חלופית באשר למקומו של תחום הסוציולוגיה של החינוך בתהליך הכשרת המורים, היוזמה בקשה מלכתחילה לברר את האופן שבו באות תפיסותיהם של העוסקים במלאכה לידי ביטוי בסילבוסים של מרצים שונים בקורס החובה "מבוא לסוציולוגיה של החינוך"⁵, והתכוונה להמליץ בעקבות זאת על שלד סטנדרטי (מטרות ונושאים) של ליבת הסילבוס לקורס זה, כמצע לדיון במכללה.

תיאור הפעילות

1. ניתוח תוכן של סילבוסים שחיברו מרצים שונים בקורס "מבוא לסוציולוגיה של החינוך" שניתן בשנה"ל תשע"א, בשני הסמסטרים: בסך-הכל נותחו חמישה סילבוסים (מתוך שישה)⁶ - בניתוח ראשוני, לפני הראיון שהתקיים עם מחבר/ת הסילבוס, לצורך הכנת שאלות-המשך במהלך הראיון, ובניתוח משני לאחריו, לצורך תיקוף התשובות.
2. ראיונות עם חברי הסגל האקדמי שחברו את הסילבוסים: התקיימו ראיונות מאזכרים⁷, בני כשעה כל אחד, עם חמישה חברי סגל (מתוך שישה)¹. אל כל המרואיינים הופנתה שאלה

¹ David Mellor, D and Waller, R., About SocofEd. 1/11/2011 From <http://socofed.com/about/>.

² Reid, I. and Parker, F., 1995. Whatever Happened to the Sociology of Education in Teacher Education?, *Educational Studies*, 21(3), pp. 395-413.

³ מזרחי, נ. 2009. לא רוצים סוציולוגיה: פדגוגיה ללא חברה בשדה החינוך בישראל. אלפיים, 34, עמ' 42-69.

⁴ אלפרט, ב. 1995. שילוב מדעי החינוך בדידקטיקה, תל-אביב, מכון מופ"ת, עמ' 6.

⁵ העיתוי להצעת היוזמה מקורו בזיהוי הזדמנות שנקרתה בשנה"ל תשע"א, בדמות הכפלה חד-פעמית של מספר הלומדים והמלמדים את הקורס במהלך שנה אחת, בעקבות שינוי במבנה ההכשרה, שהעביר את הוראת הקורס משנה ב' לשנה א'.

⁶ אחד הסילבוסים נבנה באופן שונה מהאחרים.

⁷ ראיון מאזכר הינו ראיון עומק שמבוסס על מידע קודם – במקרה זה מהסילבוס של המרואיין. ראו: שקדי, א. 2003. מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תיאוריה ויישום. תל-אביב, רמות, עמ' 85.

- מרכזית אחת: 'מהם השיקולים שהפעלת בחיבור הסילבוס?', עם מספר אזכורים בהתאם לסילבוס עצמו ועם שאלות המשך, בהתאם להתפתחות הראיון.²
3. **ראיון משלים עם רכזת תשתיות החינוך:** הראיון הפתוח התמקד בסילבוס הרצוי בעיני המשיבה ובסדרי העדיפויות בתוכו, לנוכח מגבלותיהן של תכניות ההכשרה במכללה.
4. **ניתוח הסילבוסים והשיקולים שבבסיסם:** הניתוח שילב, באמצעות השוואה והנגדה, בין מטרות ונושאים שהופיעו בסילבוסים לבין הנחות יסוד, תפיסות עולם ומסגרות מושגיות שהשמיעו מנסחיהם בראיון, כשהסבירו את השיקולים שהניעו אותם לכך. הדבר נעשה לפי עקרונות הקטגוריזציה ותהליך "ניתוח הנתונים הנושאי", על שלביו הראשונים: הראשוני, הממפה והממוקד.³ מסקנות הניתוח נוסחו שלא למטרות תיאורטיות אלא יישומיות.
5. **ניסוח שלד סילבוס:** השלד משמש כהמלצה לדיון, ומהווה תרומה עיקרית של היוזמה. הניסוח התבסס על שני המרכיבים המרכזיים במבנה הסילבוס האחד במכללה: "מטרות הקורס" ו"נושאי הקורס (תכנית הקורס)". בכל מטרה ובכל נושא, שנבחרו לפי משקלם בנתונים, מופיעות חלופות לדיון מתוך הניתוח.

משוב אנשי הסגל שרואיינו

המרצים אליהם פניתי שתפו פעולה בדרך-כלל ברצון, אם כי מיעוטם הביעו את חששם מפני פגיעה אפשרית בחופש האקדמי, שעלולה להיגרם כתוצאה מן המגמה להמליץ על שלד סטנדרטי לסילבוס הקורס, ולו גם כמצע לדיון מכללתי ותו לא. רובם מצאו בעצם התעניינותי הזדמנות לפריקת תסכולים ממגבלותיהם של מרחבי ההרכב (סטודנטים ממגוון מסלולים ושנתונים), הזמן (סמסטר בלבד) והמקום (כ- 50 סטודנטים בכיתה), המעיקות עליהם בהוראת הקורס.

התוצרים והתרומה המרכזית

1. הסילבוסים והשיקולים שבבסיסם: ניתוח ומסקנות

מטרות הקורס

כל המרצים תופסים את הקורס "מבוא לסוציולוגיה של החינוך" כקורס שנועד, ואף מסוגל באמצעות מערכת המושגים והתיאוריות המתקדמת של הדיסציפלינה הסוציולוגית, יותר מאשר קורסים בתחומי-דעת אחרים, להקנות ללומדיו מיומנויות של סקרנות, איסוף ידע, הבנה, חשיבה, יישום, ניתוח, ביקורתיות וכד'. אצל רובם בולטת גם הכמיהה להשפיע על תודעתם של פרחי ההוראה בכיוונים ערכיים, הכרוכים בנקיטת עמדה, באכפתיות, במעורבות, במאבק וכד'. עם זאת, ניתן לחלק את המטרות שאותן מייעדים המרצים לקורס לשני סוגים עיקריים, מאקרו ומיקרו, באופן שמשקף הבחנה דומה בין שני מוקדי הדיסציפלינה הסוציולוגית. הממוקדים במאקרו רואים את מטרתו העיקרית של הקורס **בהרחבת אופקים עקרונית וארוכת טווח של פרחי ההוראה – קודם כל כפרטים בחברה, אשר תופסים את ייעודם החינוכי במונחים מוסדיים מופשטים, וזאת בממדי הזמן (העבר והעתיד) והמרחב (הקרוב והרחוק) כאחד.** בין הביטויים

¹ אחד המרצים לא התפנה להתראיין במועד הרלוונטי.

² שאלות ההמשך נשאו אופי של שאלות משמעות, השוואה והשלמה (שקדי, 2003, עמ' 75).

³ לפי: שקדי, 2003, פרקים 8-5. בשל ניסוחיהם המגוונים של הנושאים חמשת הסילבוסים נמצאו הראיונות כיחידות ניתוח שזימנו מכנה משותף רחב בדמות שאלות נושאיות, והסילבוסים שמשו בעיקר לביסוס אמנותן.

שהופיעו בסילבוסים ובראיונות וממחישים זאת היום, למשל: "...שיבינו איך אפשר לנתח כל דבר מזוויות שונות, כדי להרחיב את הספקטרום"; "...שיידעו את הגילגולים של מערכת החינוך, כי רק בפרספקטיבה ניתן לראות"; "...שיתבוננו מהמקום שבו המורה היה פעם סוכן החיברות של ההשכלה, וישאלו האם זה קורה גם היום"; "...שיפנימו, שהחובה שלנו כאנשי חינוך היא לצעוק, לעשות משהו"; "...שיחשבו על השאלה: איפה אני בכל הסיפור הזה של התהליכים החברתיים הגדולים שבהם כרוך החינוך?"; "...שיבדקו כל הזמן מהי מידת ההלימה בין מה שהם מאמינים למה שהם עושים"; "עובדי חינוך אינם 'טכנאים' אלא אינטלקטואלים שחייבים לחשוב, להתדיין"; "...שישאלו את עצמם מה זה שירת אז ומה זה משרת היום, בהשוואה בינלאומית".

הממוקדים במיקרו רואים את מטרתו העיקרית של הקורס **בהכנה מעשית ואקטואלית של פרחי ההוראה – קודם כל כאנשי הפרופסיה החינוכית, אשר תופסים את ייעודם החינוכי במונחי אוריינות ארגונית מוחשיים, וזאת הן בממד האופקי (תפקוד מול עמיתים) והן בממד האנכי (תפקוד מול מנהלים ותלמידים)**. בין הביטויים שהופיעו בסילבוסים ובראיונות וממחישים זאת היום, למשל: "...שיראו את עצמם במרכז, כמשהו שיכול לתת להם אינדיקציה למה הם נכנסים כמורים"; "...שיבינו שזה תפקיד מורכב, מסוכן, רווי קונפליקטים – אולי כך יידעו טוב יותר איך להתמודד עם זה בעתיד"; "...שיסתכלו מהפרספקטיבה הארגונית, ויחפשו את הבלתי-צפוי והבלתי-מכוון בפעולה האנושית"; "שיחקרו מעבר לגלוי לעין במערכות החינוך מתוך ניסיון לראות בעין ביקורתית את המניעים והאינטרסים"; "...שיבינו שיש מאחורי המובן מאליו גם שיקולים זרים, כי זה משפיע על האופן בו הם רואים את התלמיד"; "...שיידעו קודם כל כיצד הסביבות של הכיתה, בית-הספר ומערכת החינוך מכוונים את סגלי ההוראה והתלמידים"; "...שיחפשו את אופן השפעתה של הזווית הסוציולוגית על היום-יום החינוכי, ובעיקר שישקלו להכניס זווית סוציולוגית למדיניות החינוכית שלהם"; "שיבינו את המציאות שבה הם חיים במכללה, ואז הם יבינו זאת אחר-כך גם בבית-הספר"; "שילמדו לראות אינטראקציות סמויות, כדי שיוכלו להפעיל שיקול דעת".

יש לציין כי גם מרכזת תשתיות החינוך בפקולטה לחינוך ממוקדת במיקרו, כך "שהמתכשר להוראה יכיר את מערכת החינוך על חלקיה בהיבט המערכתי-ארגוני. מרבית האנשים מכירים זאת רק תוך כדי, ורק בנישה הצרה שלהם, מבלי שהם מודעים למבנה, תפקידים, למדיניות העבר (ובעקבותיה ההווה והעתיד) ... הקונספציה שלי: העצמת המורה כמקבל החלטות, מלמטה למעלה ... העיקר הוא שהמורה שיוצא מאורנים יוכל להבין מאין הוא בא (לפעמים מהפריפריה) ולאן הוא הולך, כדי שיגלו בשדה רגישות יתר. הם לא יודעים דבר. אני רוצה לקרב אותו למערכת הגדולה ואחר-כך ככל האפשר לכיתה, בהתבוננות כללית ופרטיקולרית, כמשהו שבונה כיתה, ב"ס וקהילה". עם זאת, היא מודה שהיא מצדדת בגישה זאת בעיקר מאחר ש"אין מסגרת אחרת לתת את המערכת. אין לנו מקום למינהל חינוך".

הנושאים (תכנית הקורס)

נראה בבירור, כי מטרתו של כל אחד מן המרצים בקורס "מבוא לסוציולוגיה של החינוך" הן בהלימה רבה עם תכנית הקורס שלו. את נושאי הקורס הנוטים לכיוון המאקרו **ניתן לחלק לשני הקשרים מוסדיים: הריבוי והתרבותי**. בהקשר הריבוי ניתן למצוא שאלות נושאות כגון: מהו הסטטוס של השכלה המוקנית על-ידי מורות בעלות תואר בחינוך (בלבד)?; למה קבוצות חברתיות מסוימות שולחות את ילדיהן לבתי-ספר פרטיים?; איך בדיוק משפיעה תעודת בגרות של נער על

המצב הכלכלי של המדינה? כשילד מסתובב בחוץ במקום ללכת לחוג - מה זה אומר על עתידו? איך מושפעת רמת החינוך מכך שהוא מתרחש בעיירה קטנה ללא אזור תעשייה? מה ניתן ללמוד על גורלם של ילדים ממדינות שונות, דרך גודלו היחסי של תקציב החינוך שלהן? בהקשר התרבותי, של תהליך עיצוב הזהות האישית והקולקטיבית, ניתן למצוא שאלות נושאות כגון: האם תכנית לימודים אחידה זה טוב או רע, ולמי? מי באמת קובע מה ילמדו בכל כיתה? האם זה לגיטימי ששר החינוך יחליט עבור הורים, שעל ילדיהם לנסוע למערת המכפלה? מהו חלקו של החינוך בכך שהציונות כבר בת 120 שנה ויותר? למה לחרדים יש זרם חינוך עצמאי ולערבים אין? למה יש בישראל בתי ספר "אתיופיים" ואין בתי ספר "רוסיים"? מי הם אלה שאומרים שהאינטגרציה לא הצליחה, ומי - שהצליחה? למה ילדים דתיים וחילוניים לא נפגשים בבית-הספר? את נושאי הקורס הנוטים לכיוון המיקרו ניתן לחלק לשני הקשרים ארגוניים: הכיתתי והבית-ספרי - לרבות היחסים עם ההורים. בהקשר הכיתתי ניתן למצוא שאלות נושאות כגון: מהי ההשפעה של יחסי המחנכת עם ההורים בעניין תכנית המיחשוב הלאומית על מצב האקלים הלימודי בכיתה? מה קורה בכיתה אם שמתפצלת כל יום להקבצות בשלושה מקצועות? האם ניתן לראות בכיתה משרד ובמורה פקיד? האם לצורת הישיבה בכיתה יש משמעות מבחינת רמת השוויון בין התלמידים? בהקשר הבית-ספרי ניתן למצוא שאלות נושאות, כגון: מה ההשלכות של מצב שבו ילד הלומד מתמטיקה נחשב בחדר המורים למוצלח יותר מילד שלומד ספרות? האם מורות באמת יודעות איך להתמודד עם אלימות ואפילו למנוע אותה? כיצד באים ערכים ארגוניים כגון "שוויון" לעומת "מצוינות" לידי ביטוי בהתנהלות בית-הספר? כיצד יודעים להבחין מהי רמת הבירוקרטיה של בית-ספר? מהם ההבדלים בהתנהגותם של מורים ותיקים וחדשים? איך ניתן לתמרן בין "אזורי השליטה" בחדר המורים?

יש לציין, כי בשונה מן המרצים שהתראינו, ושלדידם ההקשרים הארגוניים הקהילתיים והכלל מערכתיים נתפסים בדרך-כלל כמזמנים סוגיות מוסדיות מופשטות מדי, מרכזת תשתיות החינוך, הממונה על הוראתם, סבורה כי "מאוד מאוד חשוב להתחיל בהיסטוריה של מערכות חינוך בארץ ובעולם, בקונספציה ובשיקולי הדעת שבבניית מערכות חינוך, בעיקר בתקופת היישוב (שיטת הזרמים, התנועות הפוליטיות), ועם הקמת המדינה (חוקי החינוך והשלכותיהם על מבני בתי-הספר ותכניות הלימודים). אחר כך יבוא המבנה ההיררכי (איך מתקבלות החלטות, מקומם של מורה-מנהל-מפקח במערכת וכד')". בהמשך - המגמות השונות: ועדות, שינויים, טעוני-טיפוח, חינוך דיפרנציאלי, רפורמה חינוכית - מהו אורך החיים וההשפעה שלהם. ולבסוף - סוגיות כגון בתי-ספר שונים שהתפתחו בארץ, הסיבה לכך שנוצרו בתי-ספר ייחודיים והשפעתם, משמעותו של 'החינוך האפור', מעורבות הורים ברמות השונות, ההשפעה הפוליטית של השר והעומדים בראש המערכת (ועדות והחלטות), ארגוני המורים (מיסים וכד')". גם כאן היא התוודתה, שבעבר נהגה להתחיל בהשפעות חברתיות רחבות של עליות, רב תרבותיות, הטרוגניות, פלורליזם וכור היתוך על מערכת החינוך, ואילו רק ניתן היה - כיום הייתה מתמקדת ביוצאי רוסיה ואתיופיה בתפיסה מערכתית, ובסטריאוטיפים שעדיין קיימים.

2. שלד סילבוס מומלץ לקורס "מבוא לסוציולוגיה של החינוך": מצע לדין במכללה

מטרות הקורס

בהתחשב במשקלן של הערות הסיום של רכזת תשתיות החינוך במכללה, וברוח השקפת העולם שלפיה "יש לשאוף להכשיר מורים-מחנכים גם להיבטים החינוכיים שבהוראתם"¹, ההמלצה הכללית העולה מניתוח הסילבוסים והראיונות היא כי נדרש מאמץ לצרף יחד את מטרות המאקרו והמיקרו. דהיינו: הקורס "מבוא לסוציולוגיה של החינוך" במכללה להכשרת מורים כ'אורנים' צריך להתייחס לשני היעדים, דהיינו:

1. הרחבת אופקים עקרונית וארוכת טווח של פרחי ההוראה כפרטים בעלי אוריינות חברתית רחבה (במונחים מוסדיים מופשטים)².
 2. הכנה מעשית ואקטואלית של פרחי ההוראה כאנשי פרופסיה בעלי אוריינות חברתית ממוקדת (במונחים ארגוניים מוחשיים)³.
- נראה כי המלצה זאת תואמת במידה רבה את הבחנתו של אריאלי,⁴ שלפיה, "המסרים המקצועיים והערכיים הכלולים בדרכי ההכשרה, תרבות המורים ההולכת ונעשית סמוכה אל תרבותם של אנשי מדעי ההתנהגות – כל אלה תרמו להתפתחותם של שני עולמות... שני הקשרים בחייו התעסוקתיים של המורה: הקשר החינוכאי, המהרהר ובוחן את מעשיו, והקשר המורה, המורה בשעת השיעור בכיתתו...". בהקשר המכללה ניתן לראות בכך קונפליקט שנוצר בהדרגה בין "תרבות הסמינר" המסורתית לבין "תרבות ההוראה האוניברסיטאית ההולכת ומתפשטת"⁵.

הנושאים (תכנית הקורס)

בשל הזיקה הברורה בין מטרות הקורס לנושאים, נראה כי עולמות התוכן שלפיהם חולקה לעיל תכנית הקורס קבלו אישוש באמצעות הדוגמאות הרבות, כך שהיעד מאקרו של הרחבת האופקים תופס את החינוך כמוסד חברתי, כלומר כמצרף ממוסד של נורמות חברתיות המעוגנות בערכים. לפי השאלות הנושאות שעלו בדברי המרצים, ראוי במהלך הקורס "מבוא לסוציולוגיה של החינוך" לעסוק בשני הקשרים של נורמות מוסדיות:

1. ההקשר הריבודי, של החינוך כתהליך של השגת סטטוס חברתי ושל ההשתלבות במבנה החברתי.
 2. ההקשר התרבותי, של החינוך כסוכנות של תהליך ההעברה התרבותית הבינדורית, ושל עיצוב הזהות האישית והקולקטיבית.
- היעד מיקרו של הכנה לפרופסיה, תופס את החינוך כארגון חברתי, כלומר כמערכת של פעילות מאורגנת, המכוונת לתכליות מתוכננות. זאת בשני הקשרים:

¹ לרון, ד. ודה-מלאך, נ., 2009. בין תוכן לתהליך: הסדנאות להכשרת מחנכים באורנים, דברים, כתב העת האקדמי של מכללת אורנים, 2, עי"ע 26-35.

² להקשר זה נודעת חשיבות מיוחדת, דווקא לנוכח היעדרו מדיוקן המורה האידיאלי בעיניהם של פרחי ההוראה. ראו: רייכל, נ. וארנון, ש., 2005. שלושה דיוקנאות של מורים במראת הסטודנט להוראה - המורה האידיאלי, מורה המורים ודמות הסטודנט עצמו כמורה, דפים 40, עמ' 23-58.

³ בהקשר זה ניתן לראות כטקסט מפתח את המאמר הבא: פרידמן, י. וגביש, ב., 2005. הציפיות הארגוניות של המורה המתחיל, מגמות מ"ד (1), עמ' 137-162.

⁴ אריאלי, מ. 1995. אי נחת בהוראה. תל-אביב, רמות, עמ' 158.

⁵ קרניאלי, מ. 2002. זהות מקצועית של מורי מורים – סיפורה של מכללה. דפי יוזמה, תל-אביב, מכון מופת.

1. ההקשר של החינוך כמארג של יחסי גומלין בכיתה, כקבוצת שייכות דומיננטית המעניקה משמעות ללמידה.
2. בהקשר החינוך כמסגרת אחריותית בית-ספרית, המאגדת באופן סמכותי מערכות יחסים מורכבות של פרטים וקבוצות.
אם יתקבל במכללה המבנה השלדי המוצע לעיל, יהיה מקום לדון בתיאוריות, במושגים, בסוגיות, בדילמות, בדגשים וכד', מתוך פרספקטיבה שהיא סוציולוגית-חינוכית מובהקת, שעשויה להכיל בתוכה (אך לא במקומה) גם הקשרים מתחומים קרובים כמו היסטוריה של החינוך, מחשבת החינוך, כלכלת החינוך, מדיניות ומינהל החינוך, ועוד.

משוב ובקרה פנימיים

מידת היישומיות של ההמלצות תיבדק במהלך שנת הלימודים תשע"ב, לפי הנטייה לאימוצן על ידי בעלי התפקידים הרלוונטיים, כתנאי לפתיחתה לדיון רחב יותר במכללה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	הכשרת מחנכות לילדי אים הצעירים להקנת ביטויי הילדים במדיניות הפסיכית של האמנות
שם המרכז	גב' צילה גביש
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

- להפוך את האמנות לחלק בלתי-נפרד מהסביבה החינוכית ומתהליך הלמידה של המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים.
- לבסס ולהרחיב את ההבנה של המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים באשר לתהליכי ההתפתחות והלמידה שחווים ילדים צעירים במדיניות של האמנות, על ידי תיעוד ויזואלי וטקסטואלי של תהליכים אלה.
- תרגול מיומנויות של התבוננות, תיעוד ותיווך עם המורים לעתיד, במטרה לזהות ולהבין תהליכי עיצוב והבעה אצל הילדים, במדיניות של האמנות

תיאור הפעילות

תחילתה של הפעילות הייתה בהתנסות ישירה של הסטודנטים המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים במדיניות הבסיסית של האמנות: כיוור בחמר, ציור בגירי שעווה וכן בהתנסות בארגז החול. המשכה היה בתיעוד ויזואלי וטקסטואלי של פעילות ילדים צעירים בחומרים אלה ובניסיון לזהות תהליכי למידה, עיצוב והבעה בהם. מתוך החומר הרב שנאסף נבחרו מגוון של קטעים אשר עוצבו לתערוכות המסכמות את התהליך - מראשיתו ועד למסקנות הפדגוגיות, הנובעות הן מהכרת המדיום והן מהבנה התפתחותית.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

"... כאשר התנסיתי בארגז החול המערכות השונות שלי בגוף קלטו מספר סוגים של קלט חושי- ריח- החול הריח לי כמו אבק, הרבה פעמים התנסיתי בחול במהלך חיי אך הפעם שמתי לב שהחול גורם לי לדגדגים באף, ההרגשה הייתה שאני נמצאת במקום עם הרבה אבק, דבר זה לא הפריע לי מעולם אך היה מעניין לשים לב לכך...". (שרון, הגיל הרך שנה ב')

"אני חייב להודות שעד עתה התייחסתי לארגז החול כעוד אובייקט דומם בשטח הגן, שאין לו כל משמעות מיוחדת, לא עבורי ולא עבור הילדים. כששמעתי שאנו הולכים ללמוד על ארגז החול הרמתי גבה. לא הבנתי מה יש ללמוד על מסגרת בטון מלאה בחול ים, ואז בעקבות ההתנסות האישית נחשפתי יותר ויותר ל'סגולותיו' של ארגז החול. החול התגלה לי כמדיום שביכולתו לא רק להסב הנאה ולפתח את הדמיון אלא גם להיות כר פורה למחקר ולניסוי. את ההוכחות בשטח קיבלתי בזמן שתצפתי על ילד בעל בעיות קשב וויסות משחק בארגז החול. פתאום, בארגז החול, הילד ביצע דברים שמעולם לא ראיתי אותו עושה. ניכר היה שהילד מסוגל להתרכז לזמן ארוך

ושכישורי המוטוריקה שלו כאילו התחדדו והגיעו לרמות שהוא אינו מורגל בהן. ברגע זה "נפל לי האסימון" בנוגע לחשיבותו של החול והתרומה האדירה שהוא יכול לספק לילד אם רק משתמשים בו נכון..." (נדב, הגיל הרך שנה ב')

התוצרים והתרומה המרכזית

התוצרים: יצירת סדרת תערוכות מתחלפות, כאשר כל תערוכה מבטאת בתמציתיות נושא נבחר הקשור ברציונל.

התרומה המרכזית: יצירת התערוכות כמפעל משותף ה"ניזון" כולו מתגובות הסטודנטים להתנסויות שלהם בחומרי האמנות ומההתבוננות הקשובה שלהם בפעילות הילדים.

קטעי תיעוד (מהתערוכות):

... תוך כדי חפירה בחול תמרה אומרת: "אלוהים הוא לא באמת, הוא רק אוויר".
יובל: "לא נכון, הוא אמיתי. את יודעת אני מתפללת אליו כל לילה לפני השינה שאני לא אמות" ...
תמרה: "יאללה נמשיך לחפור, נמצא אוצרות בחול וזה יהיה נחל של אוצרות".

תיעוד: ענבר ורעות – הגיל הרך שנה ב'

נועה בת 4.5 ממשיכה לעבוד באמצעות לחיצות. ניתן להבחין שהיא מעצבת כלפי מעלה.

תיעוד: קארין ומעין, הגיל הרך שנה ב'

"עשיתי רכבת"

תיעוד: עינב, הגיל הרך שנה ב'

שי בן 3.5 ראה את החול הלח והתחוח ומיד החל ללכת לאחור במהירות, כשהוא גורר בכוונה את רגליו. למראה שני הפסים שי אמר:

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

נוכחתי שבעקבות הדרך בה פעלנו השנה, חל שינוי משמעותי ביחסם של המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים למקומם ולתרומתם של חומרי האמנות בתהליכי למידה בילדות המוקדמת. יתרה מכך, חל שינוי ביכולתם להתבוננות קשובה ורגישה בפעילות הילדים ובאופן בו הם יוצרים יחסים עם החומרים.

אני רואה בכך צעד ראשון שאפשר לכל המשתתפים ליצור יחסים עם המדיומים עצמם ועם הילדים. זהו מהלך שחשוב להמשיך בו כדי להעמיק את הדיאלוג המשותף לכולנו, מבוגרים וילדים.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	הכשרת מנחים לצעירות אחר יישומית (יוזמת המשך)
שם המרכז	ד"ר משה שניר
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה

- המשך הכשרת מנחים לעבודת גמר יישומיות בתכניות התואר השני: מנהיגות בחינוך - תואר שני במנהל מערכות חינוך; הוראת המדעים בבית הספר העל-יסודי; חינוך והוראה לתלמידים בהדרה, נובע מהצורך הדחוף להוסיף מספר ניכר של מנחים בתכניות אלו - עוד כ- 30 מנחים מצוות אורנים וממוסדות אקדמיים אחרים. להערכתנו לאחר תשע"א נזדקק רק להשלמות כוח אדם אקדמי בתחום זה לצורך תחלופה ורענון ומהלך זה יתבצע באמצעות ליווי אישי.
- יצירת תפיסה משותפת בתחומים להלן, תוך כדי קביעת מדדים להצלחת התהליך.
- הנחיית עבודות גמר יישומיות מצריכה תהליך למידה מובנה, הכולל הן היכרות עם הרציונאל והמבנה של עבודת הגמר בסוגיות הקשורות לפיתוח תחום עבודות הגמר היישומיות, והן למידה ותרגול של עבודת ההנחיה.
- בניית הצוותים ומקצועיותם כבעלי ידע, עניין ומוטיבציה משותפת לעבודת הנחייה אקדמית, יוזמת, מפקחת ותומכת.

אוכלוסיית היעד

מרצים מסגל אורנים ומרצים מומלצים ממוסדות אקדמיים אחרים.
מסלול/התמחות: בית הספר ללימודי מוסמך.

ביצוע

- סמינר מנחים: 11-12 באוקטובר 2010.
 - המשך למידה: יומיים במהלך חופשת הסמסטר, יום במהלך חופשת פסח ויום נוסף למשבו והערכה בתחילת חופשת הקיץ תשע"א.
 - יצאו לפועל 56 שעות לימוד.
- מנחי הלמידה: ד"ר משה שניר; ד"ר עינת ליכטינגר; פרופ' נעימה ברזל; ד"ר לילך לב ארי; ד"ר מירה קרניאלי ומרצים נוספים.

תוצרים

למידה של תקנון עבודת הגמר על משמעויותיו האקדמיות והנוהליות;
חשיבה, עדכון ושיפור באיכות ההנחיה וביכולת ההנחיה.
בניית הצוותים ומקצועיותם כבעלי ידע, עניין ומוטיבציה משותפת לעבודת הנחייה אקדמית, יוזמת, מפקחת ותומכת.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	<i>מוצגון מדעי באורנים</i>
שם המרכז	פרופ' ריקרדו טרומפר, ד"ר אורי שיינס
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרה/רציונל

במכללת אורנים מתקיימים לימודי מדעים בתואר ראשון (מתמטיקה, פיזיקה, ביולוגיה ומדעי המחשב) במסגרת חוגים המסונפים לפקולטה למדעי הטבע באוניברסיטת חיפה, וגם לימודים לתואר שני בהוראת המדעים (הוראת מתמטיקה, פיזיקה, ביולוגיה ומדע וטכנולוגיה) במסגרת הפקולטה ללימודים מתקדמים של המכללה.

סגל הוראת המדעים, הכולל חוקרים הן בתחום התיאורטי והן בתחום הניסויי והמעבדות הלימודיות ומעבדות המחקר המצוידות במכשור עדכני ומשוכלל, הופכים את מכללת אורנים למוקד טבעי להוראת מדעים באזור הצפון, על כן אך טבעי הוא שהמכללה תהיה גם מקור לפיתוח וקליטה של ידע מדעי, כמו גם הפצתו.

זאת ועוד, פיתוח התואר השני בהוראת המדעים, בדומה לכלל לימודי המדעים והוראתם בתואר השני, מצריך כיוון זרקור על ידע חדש ובתחומי המדע, כדי שמורי מדעים בבתי הספר והמתכשרים להוראת מדעים, יירצו לספוג ידע זה ולהנחילו לתלמידיהם.

מועדון מדעי שיזמן להם מפגש עם חוקרים ידועי שם ועם חידושים במדע בסביבה המטפחת את הגילוי והחקירה, עשוי ליצור מצע לקידום הוראת המדעים, הן במכללה והן בבתי הספר.

יעדים

יצירת מפגש על בסיס קבוע עם חוקרים ומחדשים בתחומי המדעים - לשיחה והיכרות עם חידושי המדע ועם העוסקים בכך.

בנוסף בכל מפגש תוצג גם עבודת חקר של סטודנטים מהתואר השני שיש עמה תרומה ייחודית למדע והוראתו.

אוכלוסיית היעד

סטודנטים של התואר השני ושל התואר הראשון בתחומי המדעים והוראתם, וכן סגל ההוראה של החוג לתואר ראשון והתכנית לתואר שני.

תיאור הפעילות

נערכו שלושה מפגשים במסגרת המועדון המדעי:

28.12.2010 – פרופ' ישראל אומן - חתן פרס נובל בכלכלה, האוניברסיטה העברית

בוריס גרפינקל – סטודנט בתכנית להוראת המדעים לתואר שני במכללת אורנים

22.3.2011 – פרופ' נועם סוקר - דיקן הפקולטה לפיזיקה, הטכניון, חיפה

טל זלצר – סטודנטית לתואר שני בפקולטה לביולוגיה, אוניב' חיפה, בוגרת אורנים

21.6.2011 - פרופ' אמוץ זהבי - אוניברסיטת תל-אביב

אורלי צרפין – סטודנטית בתכנית להוראת המדעים לתואר שני במכללת אורנים

כ-100 סטודנטים ואנשי סגל השתתפו בכל אחד מן המפגשים הללו.
המשוב היה חיובי ביותר ויש בקרבם ציפייה להמשך קיומו של המועדון המדעי.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	הכשרת צוות לתכנון לימודים ולהכנת יחידות לימוד
שם המרכז	ד"ר חני רם, ד"ר עדנה שהם
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרה/רציונל

ניסיונו המצטבר בתכניות התואר השני - M.Ed. מלמד אותנו על הצורך הרב הקיים אצל הסטודנטים בכל התכניות בפיתוח יחידות הוראה, הדרכה והתערבות. זאת בעיקר כחלק מעבודת הגמר היישומית שלהם. יש אפוא צורך להכשיר אנשי סגל הבאים מתחומי ידע שונים, ושלא למדו או התנסו בתחום חינוכי חשוב זה במסגרת לימודיהם האקדמיים, על מנת להרחיב את מנעד ההיצע של ההנחיה בעבודות הגמר וליווין בשדה החינוכי.

יעדים שבוצעו

1. לימוד שיטתי של תפיסות, עקרונות, שיטות ודרכי ביצוע של יחידות לימוד, הדרכה והתערבות.
2. תרגול הנלמד בשיטות של למידת עמיתים ושולחן עגול.

השלמה נדרשת

התברר שאצל מרצי התואר השני בתכניות השונות חסר ידע שיטתי בתחום, כמו גם היעדר בהתנסות בעיבוד חומרי לימוד להוראה והנחיה. אי לכך סוכם להמשיך ולהתמודד עם הנושא במסגרת יוזמות תשע"ב.

המשתתפים: 15 חברי סגל מכל תכניות התואר השני.

ריכז את ביצוע היוזמה והנחה את המפגשים: ד"ר הלל וורמן.

דרכי פעולה:

קורס המבוסס על למידה בקבוצה, דיונים והכנה של יחידות הוראה, התערבות, הדרכה בליווי אישי. התקיימו ארבעה מפגשים בני שש שעות לימוד כ"א.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

	שם המכללה	מכללת אורנים
	שם היוזמה	<i>הכשרת צוות מנחים ללימודי ולתמיכה בפרחי הוראה במסגרת תכנית ה-M.Teach</i>
	שם המרכז	ד"ר יעל פויס, ד"ר אילה צור
	שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרה/רציונל

תכנית ה- M.Teach היא תכנית חדשה המקנה למסיימים אותה בהצלחה תואר שני בהוראה ותעודת הוראה באחד מתחומי הדעת הנלמדים בביה"ס העל-יסודי. במסגרת התכנית נלמדים שני קורסים המחייבים שילוב פעולה בין המכללה והשדה.

1. **סמינריון יישומי-רפלקטיבי:** נמשך לאורך שנתיים ומלווה את ההתנסות בשדה (בנוסף ללימודי וההתנסות הדידקטית). מטרתו להפגיש את פרחי ההוראה עם סוכנים שונים ותופעות שונות במערכת בית הספר. פרחי ההוראה יבינו את הגורמים והכוחות הפועלים בבית הספר ואת עולמם של המורים באמצעות תצפיות, ראיונות ושאלונים ובו בזמן ירכשו מיומנויות של מורים החוקרים את סביבתם. קורס זה אמור להתקיים בקבוצות קטנות מדי שנה במהלך השנתיים. הקורס אמור להתנהל תוך מציאת האיזון הנכון בין הקולות הנשמעים במערכת בית הספר לקולו של פרח ההוראה שעובר תהליך צמיחה אל תוך המקצוע.

2. **סדנת מחקר שדה:** מתקיימת בשנה השנייה ללימודים ובמהלכה הסטודנטים משכללים את מיומנות המחקר שלהם ומעמיקים את היכרותם עם מערכת בית הספר, תוך כדי ביצוע מחקר שדה בסביבה החינוכית בה הם מתנסים. גם קורס זה צריך להתבצע בקבוצות קטנות כדי לאפשר הנחייה נכונה מותאמת להקשר הלמידה ולמצבו של כל לומד. אנשי הסגל שילמדו את שני הקורסים הללו יהיו אנשי הקשר בין המכללה לבתי הספר השונים בהם יתנסו הסטודנטים.

קורסים חדשים אלה מחייבים הכנת צוות רחב של מנחים שיעברו יחד תהליך למידה ויהוו קבוצת חשיבה, תכנון, תמיכה והתייעצות במהלך השנים הראשונות להפעלת התכנית. המרצות בקורסים ומבצעות היוזמה הן: ד"ר יעל פויס, ד"ר אילה צור.

בוצעו

- גיבוש תפיסת תפקיד של מנחה בתכנית.
- גיבוש תכנית לימודים מפורטת.
- גיבוש דרכי הערכה.
- גיבוש דרכי פעולה לשם תיאום ציפיות עם בתי הספר.
- מציאת דרכים ופורומים מתאימים לפתרון בעיות שיתגלו במהלך ההתנסות בשדה.
- בניית הסילבוסים לקורסים.

השתתפו: 20 מרצים, אנשי סגל בתכנית ה M.Teach – תואר שני בהוראה לביה"ס העל-יסודי
התקיימו 6 מפגשים בני 8 שעות כ"א. בוצעו 56 שעות.

דרכי פעולה:

- 2 ש"ש במסגרת לימודי הקבוצה כולה.
- 2 ש"ש לסדנאות על בסיס "מקרי מבחן".

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	הכשרת 1300 להוראה בכיתות רב-אתניות (יוזמת המשך ל"שיח אחר")
שם המרכזים	ד"ר מרי תותרי, ד"ר עינת ליכטינגר, מר וליד מולא

רציונאל

בפעילות הרחבה של קבוצת "שיח אחר" להכשרת מרצים להוראה בכיתות רב-אתניות שהתקיימה בשנת הלימודים תש"ע, השתתפו כ- 40 אנשי סגל. ברור היה שיש למסד את הפעילות, ועל כן בשנת תשע"א הפכנו פעילות וולונטרית זו לפעילות כלל-מכללתית. לשם כך הוצג הנושא בפני ועדת ההוראה וועדת הקבע האקדמית בישיבתן הראשונה בתשע"א, ובהמשך נקבעו צוותים שונים להטמעת התפיסה ודרכי ההוראה בכיתה רב-אתנית.

יעדים

1. השלמת חוברת שתסכם את הידע שהתגבש עד כה במפגשים של המרצים: "למידה מהצלחות: דרכים להפיכת ההרכב הרב-תרבותי למשאב חינוכי-ערכי בכיתה".
2. המשך המפגשים של הסגל בפורמט של צוותים מקצועיים, כחלק משיבות הצוות הקבועות ושיהיה להם גוון יישומי הדן, בודק ומערך התנסויות בפועל. לצורך כך יערכו מפגשים מכינים עם ראשי החוגים וראשי התכניות הרלבנטיים, שרבים מהם לקחו חלק במפגשים בשנה שעברה.
3. פיתוח קורס באוריינות אקדמית בשפה העברית המיועד לסטודנטים ערבים אשר יילמד בשנת לימודיהם הראשונה במכללה.
4. מפגשי למידה בנושאים שונים הקשורים לרב-תרבותיות וליחסי יהודים ערבים בארץ בכלל ובמכללה בפרט. למפגשים אלו יוזמנו גם סטודנטים.
5. קליטת עובדת סוציאלית בוגרת תואר שני ביעוץ באורנים שתסייע לדיקן הסטודנטים במענה לצורכי סטודנטים ערבים, בעיקר בשנת לימודיהם הראשונה, לשם קליטה טובה שלהם במכללה.
6. יצירת תפקיד של מרצה המדריך סטודנטים ערבים המתקשים להגיש עבודה אקדמית על-פי הכללים הנדרשים.

כל המהלך נבנה על בסיס מחקרה של ד"ר מרי תותרי (2010) שבדקה תפיסות ועמדות של סטודנטים ערבים באורנים, וילווה על ידי מחקר הערכה. הסדנאות תהיינה פרושות במהלך השנה על פני מועדים וימים שונים בהתאם להתארגנות קבוצת הלמידה.

אוכלוסיית היעד

סגל המרצים המלמדים במכללה בכל המסלולים/תכניות/חוגים

דיווח על ביצוע

היקף: 56 שעות בוצעו במסגרת היוזמה.

דרכי פעולה: כל היעדים בוצעו תוך שיתוף פעול מרבי עם המוסדות האקדמיים והמנהליים של אורנים.

צוות היוזמה: ד"ר דוד נצר, ד"ר עינת ליכטינגר, ד"ר מרי תותרי, וליד מולא; ד"ר נעמי דה מלאך, פרופ' נעימה ברזל.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	תרומת הלימודים במסגרת תכניות ה-M.Ed. במכללת אורנים להתפתחות המקצועית של המוסמכים ולהשפעתם על הובלת שינויים במערכת החינוך - סיכום ביניים
שם המרכז	ד"ר עטרה שריקי וד"ר מרי תותרי

רקע כללי ומטרות המחקר

בשנת תשס"ד נפתחה במכללת אורנים התכנית הראשונה של התואר השני, וכיום פועלות במכללה שבע תכניות שונות (6 תכניות לתואר M.Ed., ותכנית מוסמך בהוראה, M.Teach). בכל שש תכניות ה-M.Ed. כבר קיים לפחות מחזור אחד של בוגרים ו/או מסיימי חובות שמיעה (שטרם הגישו את עבודת הגמר).

מטרת המחקר הייתה לבחון את תרומת הלימודים במסגרת תכניות ה-M.Ed. השונות להתפתחות המקצועית של הבוגרים/מסיימי החובות, ובמסגרתו הושם דגש על שני היבטים מרכזיים:

1. איפיון התפיסות של מוסמכי התכניות השונות ומסיימי החובות בנוגע לתרומת הלימודים להתפתחות המקצועית וליכולתם להוביל שינויים במערכת החינוך;
2. איפיון התפיסות של מנהלים/ות בתי-ספר שבמסגרתם פועלים הבוגרים/מסיימי החובות את תרומתם לשינויים ולהובלתם בבתי הספר, בעקבות השתתפותם בתכניות התואר השני במכללת אורנים.

שיטת המחקר

במחקר השתתפו 210 בוגרים ומסיימי חובות (להלן "בוגרים"), שהיוו למעלה מ-40% מקרב כ-500 הבוגרים של תכניות ה-M.Ed. השונות באורנים (נכון למועד ביצוע המחקר). מבין משתתפי המחקר, 59% היו מהמגזר היהודי, ו-41% מהמגזר הערבי. משתתפי המחקר התבקשו להשיב לשאלון שכלל פרטים על רקע אישי, שאלות העוסקות במניעים ללימודי התואר השני, התרומה של ההשתתפות במסגרת לימודי התואר השני וביצוע עבודת הגמר להתפתחות המקצועית, התנהלותם המקצועית והאקדמית בעקבות הלימודים לתואר שני, וכן התייחסות לתרומה המרכזית של הלימודים לעשייתם המקצועית, ולתפיסתם בנוגע ליתרונות ולחסרונות של התכניות השונות. בנוסף, התקיימו ראיונות עומק מובנים עם שישה מנהלים/ות בתי ספר (שלושה מנהלים/ות מהמגזר היהודי ושלושה מהמגזר הערבי), שבמסגרתם מלמדים בוגרי התואר שני של מכללת אורנים. לצורך הראיונות נבחרו מנהלי בתי הספר בהם מלמדים לפחות שלושה בוגרים.

ממצאים עיקריים והמלצות

להלן מוצגים הממצאים העיקריים כפי שעובדו מממצאי שאלוני המחקר. ממצאים אלה מתייחסים רק להיבט הראשון של המחקר מבין שני ההיבטים שצוינו לעיל:

- א. שביעות רצון ותרומה לידע:** מרבית הבוגרים (כ-85%) סבורים שהלימודים במסגרת התכניות השונות, כמו גם ביצוע עבודת הגמר, תרמו במידה רבה או רבה מאוד לשינוי בתפיסות החינוכיות שלהם, להרחבת הידע שלהם בתחום התוכן בו הם עוסקים, להרחבת הידע התיאורטי שלהם, ולפיתוח יכולתם להתמודד טוב יותר עם סוגיות חינוכיות ולבצע מחקר חינוכי. בכל אחד מההיבטים הללו התרומה לבוגרים מהמגזר הערבי הייתה משמעותית יותר, באופן מובהק, מאשר לאלו מהמגזר היהודי. יש לשער שאת ההבדלים בין המגזרים ניתן לייחס לממצאי מחקרים אחרים, מהם עולה שהשכלה גבוהה נחשבת לאחד האמצעים החשובים לניעות חברתית-כלכלית בקרב בני מיעוטים, הרואים בה מנוף לשיפור מעמדם בחברה. שביעות הרצון הכללית של הבוגרים מהלימודים באה לידי ביטוי בכך שמרביתם (כ-83%) היו ממליצים לעמיתיהם ללמוד לתואר שני באורנים.
- ב. הובלת שינויים במערכת החינוך:** למרות שביעות הרצון הכללית, רק כשליש מהמשיבים ציינו שהלימודים תרמו לשינויים בתפקידיהם בתוך ומחוץ לבית הספר. במילים אחרות, ללימודים הייתה השפעה בלתי-מספקת על היכולת של הבוגרים לקשר בין הידע שאותו רכשו במסגרת לימודיהם לבין יכולתם להוציא אותו לפועל, תוך יזום של פעילויות המיועדות לביצוע שינויים חינוכיים ו/או מערכתיים. בחינת ההצעות של הבוגרים לשינויים אותם יש לבצע בתכניות השונות מצביעה על כך שמרבית ההצעות לשינויים נגעו לצורך בהוספת קורסים אשר יאפשרו התנסות מעשית וחיבור תכני הלימוד של התואר השני לעבודה "בשטח". לפיכך, רצוי כי ראשי התכניות יתנו דעתם לשינויים אפשריים בקורסים השונים, תוך התייחסות מעמיקה יותר לפן היישומי של תכניהם.
- ג. ביצוע עבודת הגמר:** מרבית המשיבים (כ-85%) סבורים שביצוע עבודת הגמר סייע להם במידה רבה או רבה מאוד לכתוב עבודה אקדמית, פיתח את יכולתם לבחון סוגיות חינוכיות באופן מדעי, לערוך סקר ספרות ממוקד לנושא הנחקר, לקרוא מאמר מדעי באופן ביקורתי, ולבצע מחקר חינוכי. גם במקרה זה התרומה הייתה משמעותית יותר, באופן מובהק, לבוגרים מהמגזר הערבי מאשר לבוגרים מהמגזר היהודי. יחד עם זאת, תרומת עבודת הגמר לשינוי בעשייה החינוכית הייתה פחותה באופן משמעותי מאשר תרומתה למומנויות האחרות שצוינו לעיל (71% דיווחו על תרומה במידה רבה או רבה מאד לשינוי בעשייה החינוכית כפועל יוצא של ביצוע עבודת הגמר).
- ממצא זה מתקשר לצורך שאותו הביעו הבוגרים בנוגע להרחבת התמיכה והליווי שלהם במהלך ביצוע עבודת הגמר וכתבייתה, ובביצוע שינויים במתכונת של הסדנה לליווי עבודות גמר.
- מומלץ לבחון מחדש את ההכנה ההדרגתית של הסטודנטים לקראת ביצוע עבודת גמר, כמו גם לבצע שינויים במערך הליווי והתמיכה בסטודנטים במהלך ביצוע העבודה.
- ד. התחלקות בידע בין עמיתים:** בעוד שהלימודים במסגרת התכניות השונות תרמו באופן משמעותי להתפתחות מגוון סוגי הידע של הבוגרים, הרי שלעצם המפגש עם עמיתים למקצוע לא הייתה תרומה משמעותית לכך.

מחקרים מצביעים על כך שלמידת עמיתים יש תרומה משמעותית להתפתחותם המקצועית של מורים. היות ואוכלוסיית היעד היא מורים בעלי ניסיון מקצועי עשיר, יש ליצור הזדמנויות רחבות יותר לצורך התחלקות בידע ותמיכה מקצועית הדדית.

לסיכום, ניתן לומר שבוגרי תכניות התואר השני במכללת אורנים שבעי רצון במידה רבה מאד מהלימודים במסגרתן. ללימודים אלה הייתה תרומה ניכרת להתפתחות הידע התכני, הדידקטי, והתיאורטי של הבוגרים, כמו גם לשינוי בתפיסות החינוכיות שלהם. ניכר כי קיים צורך לסייע לבוגרים ליישם הלכה למעשה את הידע שרכשו, תוך תרגומו להובלת שינויים במערכת החינוך. לשם כך, במסגרת הקורסים השונים מומלץ לשים דגש על היכולת לתרגם את הידע הנרכש לידע מעשי, וכן ללוות באופן צמוד יותר את הלומדים במהלך ביצוע עבודת הגמר שלהם. בנוסף, יש להרבות בקיום שיח מקצועי המביא לידי ביטוי את הידע המעשי של המורים, תוך יצירת קבוצת תמיכה שבמסגרתה ניתן יהיה לחלוק ידע ורעיונות חינוכיים.

יזמות מעורבות

חברתית בקהילה

(מחול"ה)

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	<i>3 מיחת האן האוטני לכיוון הקהילה</i>
שם המרכז	ד"ר מיכל (מוקי) גרוס
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

- הרחבת הקשר בין ציבור המבוגרים והנוער מחוץ למכללה לבין הגן הבוטני.
- הכוונה לבנות סביב הגן קהילה מגוונת של מתנדבים בני גילאים ומגזרים שונים, אשר יפעלו יחדיו למען קידום המטרות השונות של הגן מחד, ומאידך, פעילות זו תתרום לשימור פינת טבע בעלת מגוון ביולוגי יקר-ערך מפני לחצי הפיתוח, לרווחת הקהילה כולה.

תיאור הפעילות

- הוקם צוות של 4 סטודנטים. הם השתתפו ב- 3 ימי השתלמות ובצעו מספר הדרכות לציבור כולל הדרכת מבקרים מחו"ל. בנוסף, 7 סטודנטים מהחוג לביולוגיה פעלו במסגרת סדנת גן בוטני בלימוד ושיקום חלקות שונות בגן.
- הוקם צוות פיתוח שכלל: מנהלת הגן, מתנדבת מטבעון ושני סטודנטים ממכללת עמק יזרעאל (במסגרת פרויקט לימודי שלהם ביחידה לשירותי אנוש).
- נערך תחקיר על האופן שבו פועל גוף כזה בגנים בוטנים אחרים, ואף נערך סיור למידה בגן הבוטני בגבעת רם בירושלים.
- נבנתה תכנית פעולה להפעלת קבוצת המתנדבים לשנה הקרובה. כמו כן נוצרו קשרים עם מנהלי פרויקט מחויבות אישית בבתי ספר באזור, שהביעו נכונות והתלהבות להפעיל את המחויבות גם בגן הבוטני.
- נבנה קשר עם מנהלת עתיד (פסגות) לקיום השתלמויות מורים בגן הבוטני.
- נבנתה תכנית, לרבות התשתית הפיסית לקיום שני קורסים, המיועדים לציבור הרחב וקהל המתנדבים בגן ושיתקיימו בשנת הלימודים תשע"ב: (1) בנושא צמחי מרפא ותבלין. (2) בנושא farm culture.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

להלן ציטוט דברים בשם אומרים:

1. הסטודנטים שתרמו בהקמת חוג מתנדבי הגן (מתוך הפוסטר של הפרויקט שהציגו במכללה):

סיכום הפעילות: "במסגרת הפרויקט יצרנו את התשתית וגיבשנו תכנית פעולה לקבלת

המתנדב. כמו כן הצלחנו לגייס עד כה שלושה מתנדבים ובנוסף קיימת נכונות מצד ארבעה בתי

ספר אזורים לשיתוף פעולה בשנה הבאה במסגרת פרויקט מחויבות אישית".

תובנות לימודיות:

1. למדנו להקים חוג מתנדבים כסוג של לקוחות והבנו את חשיבותם בשיפור השירות של הארגון.

2. הכרה בחשיבות המרובה של הגן לציבור הרחב.

3. נחשפנו לעבודה בגן בוטני בעל עקרונות בני קיימא.

2. דברי הגב' סמדר שטסל, המשמשת גם כיו"ר קבוצת מתנדבי הגן, ביום הכרזת הפתיחה לפעילות ההתנדבות (ט"ו בשבט תשע"א):

"אני נמצאת פה היום בזכות קסמו של הגן הבוטני על הגן הבוטני שמעתי לראשונה מחברתי מוקי. ביקור קצר בגן יצר בי התלהבות. נשביתי ביופיו ובקסם הטבע שבו ובקשתי להתנדב בגן. מוקי הציעה שאקים חוג מתנדבים של הגן הבוטני. ואני קבלתי את הצעתה בשמחה! וכך יחד עם קרן ומוטי, סטודנטים ממכללת עמק יזרעאל – בחוג לניהול משאבי אנוש, העושים בגן פרויקט במסגרת קורס פרקטיקום, אנו עוסקים בהקמת חוג מתנדבי הגן. בשלב זה אנו קובעים את התוכן וצורת התפעול של פעולת המתנדבים. מתנדבי הגן יהיו המדריכים של הסיורים הנערכים בגן וכן יעבדו בעבודות גינון ופיתוח של הגן יחד עם הגננים המקצועיים. יש גם מחשבות על ארגון הדרכות ואירועים שונים בגן. אלו פעילויות עתידיות שיתפתחו עם הזמן

האתגר הגדול העומד בפנינו עכשיו הוא גיוס מתנדבים. המתנדבים יהיו אנשים שיתלהבו מהגן כמוני, כאלה היודעים שגן כזה, כשהוא מפותח ומתוחזק תורם בראש וראשונה לאורנים כמוסד לימודי וחינוכי. ובנוסף יכול לתרום גם לקהילה: בהיותו "ראה ירוקה" ליושבים בסביבה, זהו מקום שניתן לעשות בו פעילויות לימוד וחינוך ופעילויות חברתיות של בתי-הספר ותנועות הנוער, וכן לבלות בטבע לאוהבים סוג פעילות כזה

המתנדבים יתרמו בפעולתם לגן ויזכו בעשייה אמיתית ובריאה שתתן להם סיפוק וחדוות חיים. טבעי שהמתנדבים יהיו אנשים מהמעגלים שייחוו מהגן: קהילת אורנים וקהילת יישובי הסביבה. יש לנו היום שני מתנדבים, אמנון מרמת ישי ואני מקריית טבעון. אני פונה אליכם היום, עובדי אורנים ומזמינה אתכם להתנדב. הרוצים לעשות זאת יכולים לפנות למוקי או אלי. מספרי הטלפון מופיעים בדף התנדבות בגן הבוטני באתר של אורנים".

3. מתוך משובים (שתרגמו מגרמנית) של קבוצת מטיילים - פרופסורים וסטודנטים מהמחלקה לחינוך והכשרת מורים (באוניברסיטת רגנסבורג בגרמניה) שקבלו הדרכה מצוות הסטודנטים עובדי הגן:

"חשוב ביותר היה לראות שאנשים צעירים, פרחי הוראה, ללא קשר לשאלה אם גדלו בקיבוץ, ממשיכים לדגול ברעיונות המקוריים של הקיבוץ, בסולידריות, בקהילתיות ובאחריות לדור המשך. הוכחה לכך היוו שני הצעירים שהובילו אותנו בגן הבוטני. הם גילמו בשבילי מה שנקרא 'אישיות של מורה': יכולת מקצועית, דיבור רוט, מחויבות לנושא, פתיחות, התלהבות וביטחון עצמי ללא יומרה יתרה. בקיצור: הייתי רוצה בעצמי להיות תלמידם".

"מרשימה ביותר הייתה ההופעה של שני פרחי ההוראה בסיוורנו בגן הבוטני שבמקצועניות וביכולת דידקטית הסבירו לנו את "הפילוסופיה של אורנים".

"הביקור באורנים השפיע עליי מאוד. הצירוף של טבע וסביבה כקטגוריות מרכזיות, שהודגם בצורה כה משכנעת על-ידי שני פרחי ההוראה, גרם לכך שהייתי יכול להמשיך עוד ועוד בסיוור "נווה הלמידה" שבגן הבוטני.

הקשר של אמנות, טבע וספרות היה כל כך טבעי, ששאלתי את עצמי מדוע הצירוף הזה לא הפך לעקרון מנחה אף יותר בהוראה".

התוצרים והתרומה המרכזית

1. הקמת קהילת מתנדבי הגן הבוטני **לראשונה באורנים**, המונה כיום 6 איש מיישבים שונים: טבעון, רמת ישי, בית שערים, חיפה ותמרת.
2. פעם בחודש מתקיים מפגש של טיבוע הציפורים הפתוח לציבור הרחב. ההדרכה והטיבוע עצמו נעשים בידי מדריך מקצועי. עזרה בליווי וקבלת פני הבאים נעשית על ידי הסטודנטים עובדי הגן.
3. תכנית פעולה לשנת הלימודים הקרובה עבור הציבור הרחב.
4. קיום של שש השתלמויות מורים בגן הבוטני (שתיים מהן ליום לימודים מלא).
5. קיום שני כנסים לציבור הרחב, שכללו גם סיור בגן הבוטני כחלק מתכנית הכנס:
 - א. בנושא פרפרים - בשיתוף האגודה הישראלית לפרפרים (השתתפו כ- 70 איש)
 - ב. בנושא כלכלה אקולוגית - בשיתוף העמותה הישראלית לכלכלה בת-קיימא (השתתפו כ-100 איש).
6. תנופת שיקום של חלקות הגן הבוטני.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

היזמה עומדת ביעדיה מעל למצופה. הכוונה לבצע בשנת תשע"ב את המשך התכנית שנבנתה בשנה הנוכחית, ולהרחיב את הפעילות.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	פיתוח מנהיגות צעירה ישראל (אורניס) / אורניס (סולדג'ניס יהודים)
שם המרכז	דר' מיקי מוטולה
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

מטרת הפרויקט לפתח מנהיגות צעירה בקרב סטודנטים בארץ ובגרמניה תוך התייחסות לסוגיות של זהות וקשר לעמיות היהודית.

תיאור הפעילות

אנחנו נמצאים באמצע התכנית. התחלנו בסמסטר ב' של שנת הלימודים 2010/2011. הקמנו קבוצה שלומדת במסגרת קורס כפול (2 ש"ש בסמסטר) באורנים וקבוצה מקבילה של צעירים יהודים מכל רחבי גרמניה שנפגשים במסגרת של סמינריונים מרוכזים. שתי הקבוצות נפגשו בתחילת אוגוסט 2011 בארץ לסמינריון משותף. והקבוצה הישראלית מתוכננת לנסוע באמצע ספטמבר לסיור בגרמניה ולסמינריון משותף עם הצעירים הגרמנים. במהלך הקורס הסטודנטים הישראלים למדו על הקהילה היהודית בגרמניה, על נושא העמיות היהודית ויצרו סרטים המתארים את זהותם האישית והתרבותית של הישראלים המשתתפים בפרויקט. התכנית ממשיכה בשנה הקרובה באותה מתכונת של קורס סמסטריאלי כפול במסגרתו יועדו התכנים שעלו במפגשים ויהיה דגש על לימודי מנהיגות. גם בשנה הקרובה נמשיך את העבודה הקולנועית. המטרה היא ללמד את הסטודנטים את חשיבות המדיה הוויזואלית בעבודה קהילתית ולתעד את התהליכים שעוברים הסטודנטים. בנוסף נפתח ערוץ תקשורת עם הקבוצה הגרמנית דרך האינטרנט

משוב סטודנטים ואנשי סגל

ב 5/9 התקיים משוב ביניים בע"פ עם נציגת הסוכנות. הסטודנטים הביעו שביעות רצון גבוהה מהמיזם. הם ציינו במיוחד את המפגש עם הקבוצה של צעירי הקהילה הגרמנית שרובם הינם דוברי רוסית. המפגש שהיה בקיץ פתח לחלק גדול את העיניים לראות את המציאות המורכבת של העמיות היהודית. סטודנטים אחדים סיפרו איך המפגש עם ה"אחרים" עזר להם לראות במבט חדש את חייהם הם. כולם הביעו התרגשות רבה וסקרנות לקראת הסיור בגרמניה והסמינר הלימודי עם הקבוצה אותה הם פגשו לפני חודש.

התוצרים והתרומה המרכזית

הסטודנטים הפיקו כ 4 סרטים שדנים בזהויות התרבותיות שלהם. אנו מעריכים שעד סוף הקורס יהיו כ 10 סרטים שיתארו תיאור "מבפנים" של מפגש הזהויות שמתרחש ויתרחש בקורס. כמו כן

מתוכננים מערכי פעילות בתחום החינוך הלא פורמאלי שהסטודנטים יפעילו במקומות שונים עם תום הקורס.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	לינוי ותמיכה בבלתי-פוסק (קד"מ + נ"ט"מ) בצבאית כט"ח
שם המרכז	ד"ר אסנת ניסנוב
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

המשך ליווי ותמיכה לבוגרי החוג המעוניינים לקבל תמיכה להתמודדויות בשטח, כהמשך ללימודיהם בחוג ושימוש ב: שפה, כלים, גישה, אמונות ותפיסות שנרכשו בחוג.

תיאור הפעילות

- מפגשים/סדנאות שליוו את התפתחותם האישית והמקצועית של הבוגרים.
- המשך פיתוח יכולתם האישית ליצירת מערכת יחסים משמעותית עם תלמידיהם/חניכיהם.
- הבאת סיפורי מקרה מהשטח והרחבת אפשרויות ההתמודדות עם כל אירוע, תוך הבנת התהליכים האישיים שחווה עובד החינוך והשפעתם על האירוע.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטים הביעו את הצורך הבלתי-פוסק של מפגשים אלו, ואף ביקשו להיות שותפים ביוזמה זו, לרבות היותם מעורבים בגיוס בוגרים נוספים בשנת תשע"ב, ואף להוביל ולהנחות את התכנית, בהנחיית מרכזת התכנית.

התוצרים והתרומה המרכזית

מדדים להצלחה - התמודדות מוצלחת עם הקשיים והדילמות העולים בשטח. תמיכה לדילמות העולות בשטח - קבוצת תמיכה לקשיים רגשיים. יוזמה של מספר בוגרים להרחיב את פורום המשתתפים ואף להנחות את המפגשים בליווי מרכזת התכנית.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: המכללה האקדמית לחינוך, אורנים

שם היוזמה: "יוזמת סרטים" – סטודנטים ואסירים מלמדים סרטים

שם המרכזת: טלי גיל

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

רציונאל: כוחה של האמנות כמאפשרת מרחב פנימי ליוצריה, בא לידי ביטוי בהתנסויות קודמות אותן ערכתי עם סטודנטים ותלמידים בקהילות שונות. זירת ההתרחשות ביוזמה שלהלן – בתי כלא, מאופיינת במרחב חיצוני מצומצם, המוביל לתנאי לחץ, חיכוך וקשיים מרובים. ההזדמנות לעסוק באמנות מאפשרת שהייה במרחב החלופי – המרחב הפנימי, מעניקה לעוסקים בה תחושת עצמי שונה, אתגר וסיפוק. הווידיאו, כסוגה אמנותית המחייבת התמודדות רגשית, טכנית, לימודית ושיתוף פעולה בתוך צוות, מספק קרקע בטוחה ומהנה להתמודדויות אלו. ייחודו של הכלי האמנותי, עבור אוכלוסייה שלא נחשפה אליו קודם לכן, הינו במתן הזדמנות להעצמה ולגדילה בתוך המציאות המורכבת והכואבת של בית הסוהר.

מטרה: קיום מפגשים לאורך זמן בין סטודנטים ואסירים, בהם יתנסו הסטודנטים בהנחיה של יצירת סרטים. באמצעות הכלי האמנותי אותו יקנו הסטודנטים, מזומנות היכרות, פתיחות ואמפתיה, כמו גם הסרת גבולות ודעות קדומות בקרב כל המשתתפים.

יעדים

1. יצירת סרטים בשיתוף האסירים.
2. בניית תהליכים משמעותיים לסטודנטים ולאסירים תוך שימוש בוידאו כאחת מסוגות האמנות, ככלי להעצמה אישית וקבוצתית.

תיאור הפעילות

הסטודנטים שנבחרו לתכנית פעלו בתוך בתי הסוהר. הם למדו את המציאות שם והכירו את הנפשות הפועלות במשך מספר מפגשים שהונחו ע"י מרכזת התכנית ועל ידי צוותי החינוך במקום. לאחר מכן הסטודנטים יצרו והנחו תכניות עבודה עם האסירים, אשר כללו העלאת נושאים לסרטים, לימוד תכנים מעולם הצילום ולבסוף - יצירת סרטים קצרים. החומרים המצולמים הוקרנו בפני האסירים והוו בסיס לשיחות קבוצתיות ואישיות, ולעיבוד תהליכים רגשיים שעלו בעקבות היצירה. לסיום הפרויקט הוקרנו הסרטים בהקרנה חגיגית בפני האסירים, הצוותים המלווים ואורחים משירות בתי הסוהר וממכללת אורנים, בפסטיבל "כאן" לסרטי אסירים וסטודנטים שנערך ביוזמת שירות בתי הסוהר.

משובי סטודנטים ואנשי סגל

משובי הסטודנטים

"הפרויקט מבחינתי היה מעורר וחזק, משנה חיים ממש". (רועי)
 "יש אגפים שלמים שהאנשים שם לא אלימים, למרות שהם נמצאים שם על מעשים אלימים וזה מעלה הרבה שאלות: איך זה קרה להם ושזה למעשה יכול לקרות לכל אחד ... ומה זה אומר על החברה, על המדינה, שאם אנשים כאלו שכבר לא צעירים, יושבים ולומדים ויש להם את הרצון וגם המשמעת וגם לחלק מהם את היכולת, אז איפה המדינה הייתה קודם? אם אנחנו היינו דואגים לזה קודם, אולי הם לא היו נכנסים [לכלא] ועושים את מה שעשו". (אתי)
 "החשיפה האישית של העצורים מול המצלמה קירבה בניהם לביני וכך נוצר סרט ווידאו ארט אותנטי ומרגש ללא משחק, העצירים לגמרי הביעו את עצמם לתוך הסרט ואת סיפורם האיש". (עדי)

"עצם הכניסה לאגפים, מבחינה נפשית זה מטלטל וזה גם הוכיח לי כצלמת איזה כוח יש למצלמה. כשאתה בא עם מצלמה ויש מי שרוצה להיפתח - אז זה פותח אנשים. היא מאפשרת לך להיכנס לנבכי העולם שלהם. היא מאפשרת להם להיפתח, לרצות לדבר, להיות חלק ממשו". (אתי)

משובי האסירים

"כל עניין הווידאו ארט מדבר על עולם שלא רואים באמת. זה נותן לנו להתבונן, לפקוח את העיניים ולהבין קצת יותר לעומק את החיים ואת עצמינו..."

"הווידאו ארט לוקח אותנו למקומות עמוקים בנפשו... אחרי כל סרטון קצר של וידאו ארט אתה צריך כמה שעות כדי לעבד את הדברים שראית ולהשליכם על חייך..."

"בסרט אני רוצה להביא מסר חברתי לעולם שמחוץ לביס"ר: גם לנו מבפנים יש השפעה על החברה שבחוץ. אני רוצה שירגישו בחוץ שאני, למרות שאני בפנים, אני חלק נפרד מהבחוץ..."

משובי הסגל וההנהלה

"לסטודנטים – אתי, רועי ועדי ולמנחות - שולי וטלי,

ברכות חמות על הזכייה בפרס עבור הצילום, ההפקה והפסקול; תודה והערכה על תרומתכם החשובה הזו לקהילה ולשיקום האסירים והעצורים. יישר כוח! גאים בכם! בהצלחה רבה בהמשך יצירה פורייה!" (ד"ר מדי וליצקר-פולק, רקטור אורנים).

"בשנים האחרונות אנו עדים לחשיבות הגוברת אותה מייחסת מכללת אורנים למעורבות חינוכית, חברתית וסביבתית של המרצים והסטודנטים, הן כחלק מהשתלבות המורה כגורם מחנך ומשפיע בחברה והן בשל היכולת שמפתחת אורנים להוביל עם השדה החינוכי וקהילות בצפון בנושאים חברתיים. דוגמא מובהקת לגישה חינוכית זו הפעילות האמנותית ליצירת סרטים משותפים לסטודנטים ואסירים בבית מעצר קישון, בית כלא שיטה ובית כלא כרמל. פעילויות אלו הינן תולדה של גישה עקרונית המאפיינת את המכון לאמנות, לפיה אמנים הפועלים בגישה חברתית, קהילתית וסביבתית והפרויקטים האמנותיים אותם הם יוזמים ומקדמים, הינם בעלי פוטנציאל ליצירת התערבות ושינוי, תוך התנסות, חקירה ופיתוח ראייה ביקורתית ליכולותיה של האמנות לשמש ככלי וכבסיס להעצמה ולחיזוק יחידים וקהילות" (ד"ר יעל גילעת, ראש המכון לאמנות במכללת אורנים).

"זהו זמן המוקדש למפגש עם עולם אחר – עולם האמנות, שבו אפשר לדמיין, לחלום, לקוות, להביע רגשות, חששות ופחדים, להיות שותף לתהליך קבוצתי (בעולם שהוא בדרך כלל מנוכר

ומבודד) ולחוש תחושה של סיפוק, מסוגלות והשלמת תהליך, כאשר צפו בצוותא בסרט המוגמר. תחושות אלו המחישו את כוחה של האמנות ככלי העצמה עבור יחידים וקבוצות" (טלי גיל, רכזת היוזמה).

"אנחנו מחנכים שהעולם הוא לא רק טוב או רע, שחור לבן, תחשבו כמה הקולנוע מדבר בשפה הזו: להגדיל או לצמצם את הזום, לשים את הפוקוס על הדברים החשובים, האם אני במאי/מפיק/שחקן? ועוד לא דיברנו על הפריים - הגבולות, כך שהחיבור בין קולנוע לתפיסה החינוכית הוא אך טבעי בעיני" (רב כלאי הילה בר גל, קצינת חינוך ראשית במחוז צפון של שרות בתי הסוהר).

"תהליך יצירת סרטים מהווי בית הסוהר, נותן צוהר לנקודת המבט של האסיר לתהליכים שהינו עובר בתוך בית הסוהר. שיתוף הקהילה בהקניית כלים מתקנים, החשיפה של אסירים לעשייה הקהילתית ומתן הזדמנות להוציא אל הפועל את הכישרון הטמון בהם, יש בה כדי לקדם את החזרה לקהילה בדרך קלה יותר" (גונדר מיכאל חלפון, מפקד מחוז צפון בשירות בתי הסוהר).

התוצרים והתרומה המרכזית

- במסגרת היוזמה נוצרו **שלושה סרטי וידיאו** ארט על ידי סטודנטים שעבדו עם אסירים בשלושה בתי סוהר במחוז צפון של השב"ס. הסרטים הוקרנו בפסטיבל "כאן" לסרטי אסירים וסטודנטים מיוזמת השב"ס ואף זכו לפרסים.
- עם סיום הפקת הסרטים נכתב על ידי מרכזת התכנית **מאמר** שפורסם בכתב העת האקדמי "דברים" של מכללת אורנים ("זמן בתוך החומות פנימה": וידיאו ארט בכלא", 2011, עמ' 13-30).
- **יום עיון** משותף למכון לאמנות, לחוג לחינוך חברתי קהילתי ולשירות בתי הסוהר המתבסס על הסרטים וירחיב את נושא האמנות בקהילה (24 בנובמבר 2011).
- מעבר לתוצרים הקונקרטיים הללו נתרמו הסטודנטים והאסירים מתהליכי עומק שעברו במפגשים עם האסירים בבתי הסוהר ובעצם ההבנה עד כמה מאפשרת ההתנסות באמנות כלי לביטוי אישי, העצמה והנאה.

הפקולטה למח"ר, החוג לאמנות, החוג לחינוך חברתי-קהילתי
מזמינים לכנס

[חלל סגור-מרחב פנימי]

סטודנטים ואסירים יוצרים וידיאו ארט בבתי כלא

התכנסות באולם "ארז", בית 51	9:30
ברכת הפקולטה: ד"ר יעל גילעת, ראש המכון לאמנות	10:00
הקדמת סרטי סטודנטים מהמכון לאמנות אורנים	10:15
עוד מוזרח: מקום רועי כפיר: מבט פתוח איתי תן-בריה: זמן בתוך החומות פנימה	
הראאות רב כלא הילה בר-גל שוורץ, קצינת חינוך ממ"ד צפון שבי"ס פסטיבל סאן לטרוטי אסירים וסטודנטים	11:00
הפסקה טלי גיל, המכון לאמנות אורנים	11:30
המרחב הפנימי, אמנות - מקום משלך בבית הכלא ד"ר מיקי מטולה, ראש החוג לחח"ק	12:00
סגור-פתוח - שיתוף פעולה מגיב הכנס: יונתן אמיר, עורך שותף של כתב העת המקוון לאמנות "עורב רב"	12:30
פתיחת המרחב לאמנות מעורבת בתערוכה: על מרחב ומרחבים אחרים	13:00
סיום משוער	14:00

24.11.11
כ"ד חשוון, יום חמישי
מכללת אורנים, קרת טבעון

"כל העניין של הוידאו ארט
מדבר על עולם שלא
דאיים באמת
זה נותן לנו להתכנס,
לפתוח את העיניים
ולהביך קצת יותר לעומק
את הדיסיות אות נעמט"
(אסיר מבית סוהר שטת)

<http://youtu.be/l-8Z5F1Qs2Y>

אמנים המצוינים בתערוכה:
לאור אפרת-קריאל, לירון דהרי, איתי תן-בריה, העי כפיר, ביגוד לירי,
גיל מונטלם דהרן, עוד מדרחן, אילנה סלמה-אורנר, דיקלן חנם

הפקה: נעה צוק
אוצרת: טל גיל

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	<i>מחנכים ומחנכות לצמיח כמנהיגות אזרחית מובילה ביוזמים וקהילות מאגזר הלא-יהודי</i>
שם המרכז	ד"ר שרה שדמי-וורטמן
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

בשנים האחרונות עוברים הכפרים והישובים הערביים שינויים ותמורות, עיקרן נעוץ במתח שבין המסורת ומודרניות. בני נוער וצעירים מזדהים עם החדש תוך התנגדות לערכי הקהילה המסורתית. ישנו ניכור גדל והולך בין ההורים לתלמידים, המוטל על כתפי מערכת החינוך. בנוסף, החברה האזרחית במגזר הערבי אינה מפותחת דיה בדמות תושבים פעילים או עמותות ערביות, ובתוך כך, ישנם פרויקטים חברתיים רבים המופעלים ע"י גורמים חיצוניים לקהילה, כך שאחרי שהמפעילים עוזבים, אין מי שיפעיל ויתחזק אותם, ופרויקטים אלה נעלמים.

המטרה:

להקים מנהיגות אזרחית צעירה המושתתת על סטודנטים באורנים.

היעדים:

1. פיתוח מנהיגות אזרחית צעירה - יצירת קבוצות מחנכים בעלי מודעות חברתית ומוטיבציה גבוהה לשינוי והובלה.
2. הקמת פרויקטים חברתיים וחינוכיים למען הקהילה במגזר הערבי.

תיאור הפעילות

- צוות חינוכי מטעם 'שדמות' ליווה והנחה קבוצה של רכזים – סטודנטים נבחרים, פעם בשבוע, במשך שעתיים, לאורך שנת הלימודים.
- כל רכז ליווה והדריך קבוצה של 6-10 סטודנטים פעם בשבוע במשך שעה וחצי לאורך שנת הלימודים. במפגשים אלו בנו הסטודנטים תכנית עבודה לפעילותם עם התלמידים, דנו על הערכים שברצונם להקנות לתלמידים ועל התהליך החינוכי הנדרש כדי להצליח במשימה, העלו קשיים והצלחות בדרך ויצרו קשרים אישיים ביניהם.
- כל קבוצת סטודנטים חנכה קבוצה של תלמידים, פעם בשבוע במשך 3 שעות בביה"ס בשעות ביה"ס או אחר הצהריים, לאורך שנת הלימודים. הפעילות התמקדה בעיקר בפעולות של חינוך בלתי-פורמאלי ובפיתוח שיח ודיאלוג בגובה העיניים, ולא שיח בין מורים לתלמידים כמקובל. צורת הישיבה בפעולות הייתה במעגל, כל מפגש נפתח בסבב "מה נשמע", שבו התלמידים והסטודנטים שיתפו מה עבר עליהם בשבוע האחרון או על חוויה מיוחדת שקרתה להם.

הסטודנטים והתלמידים העלו יחד רעיונות לשיפור פני ביה"ס והשכונה בה נמצא ביה"ס, למדו יחד על בניית יוזמות חברתיות ועוד.

- הפרויקט פעל בשני בתי ספר: אורט נצרת ותיכון דיר אל-אסד.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

לסטודנטים היו ציפיות גבוהות לחולל שינוי בקרב התלמידים שעמם יעבדו. הציפייה החשובה ביותר עבורם הייתה לספק לתלמידים חוויה של הצלחה, ללמדם לקחת אחריות, ראשית על עצמם ושנית על זולתם.

משאלוני המשוב שמילאו הסטודנטים על התכנית עולה כי ציפיותיהם בתחילת השנה לגבי יכולת השינוי שלהם הייתה גבוהה מדי. נדרש תהליך חינוכי ארוך טווח כדי לחולל שינוי בתודעה ובתפיסה העצמית של התלמידים את עצמם, ועל אחת כמה וכמה את תפיסתם לחולל שינוי. החינוך הבלתי-פורמאלי אינו מפותח דיו בקרב המגזר הלא-יהודי, היכולת של התלמידים לדבר על עצמם ולשתף אחד את השני (צורת המעגל והשיח) היא מעטה יחסית ופחות מוכרת במגזר. התלמידים שהשתתפו בתכנית אינם חברים בתנועות נוער או חברים בחוג כלשהו אחר הצהריים (מה גם שפעילויות אחר הצהריים לתלמידים כמעט שלא קיימות ביישובים).

יחד עם זאת, הסטודנטים יצרו קשרים חמים עם התלמידים והיוו בשבילם אוזן קשבת לבעיות מבית ומביה"ס. התלמידים העלו רעיונות לשיפור פני ביה"ס, כגון: קידום אתר האינטרנט של ביה"ס, העלאת המודעות לנושא איכות הסביבה באמצעות הרצאות במסגרת "יום ירוק", שיפור חזות ביה"ס ע"י צביעתו ועוד. חלק מהרעיונות יצאו לפועל וחלקם עדיין בהתהוות.

התוצרים והתרומה המרכזית

מתוך הממצאים שנאספו ניתן לראות כי אחת התרומות המשמעותיות ביותר של התכנית עבור הסטודנטים הייתה הפיכתם להיות דמויות בוגרות משמעותיות לתלמידים וכן יכולת המסוגלות העצמית שלהם התעצמה. הסטודנטים העידו כי העבודה עם הנוער ממלאת ונתנה להם הרבה מעבר לנתינה העצמית שלהם. הם למדו כמה חשוב לשמור על העקרונות שלהם בעבודה עם הנוער וכמה השטח מכתוב ומלמד הרבה יותר.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה	מכללת אורנים
שם היוזמה	מסטודנטים/ות לחינוך למנהיגים חברתיים – סטודנטיות/ות מובילות מצורפות אלגוריתם מתנדבות בקרב תלמידי ופני נוצר
שם המרכז	ד"ר שרה שדמי-וורטמן
שם המפקח	ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

בעולם בו האינטרנט, הטלוויזיה והפלאפונים נתפסים יותר מעניינים, בעולם בו מגע פנים אל פנים נעשה יותר ויותר מביך (למה להתאמץ אם יש פייסבוק), בוודאי עם נערים ונערות שנכוו מכך בכל פעם מחדש, קשה למשוך את תשומת הלב ולהיות רלוונטי. מצב זה, בו שריו הנוער של ימינו, רק מעצים את הנטייה הטבעית של ציבור זה, שמעצם מיקומו החברתי ובשלותו הרגשית נמצא בסיכון לגלישה לשוליים החברתיים. במצב זה מתרחבת המגמה המדאיגה בקרב הנוער אשר מאופיינת בהתגברות תופעות האלימות והוונדליזם, תחושת ניכור וכד'. המערכות המסורתיות של ביה"ס, מתנ"ס ותנועות הנוער אינן נותנות עוד מענה הולם למציאות חדשה זו. ובכל זאת, עם תהליך נכון, עם תפיסה חינוכית מגובשת, עם ברק בעיניים ומוטיבציה לשנות המסקנה היא - יש טעם!

המטרה

להקים מנהיגות אזרחית צעירה המושתתת על סטודנטים באורנים - פיתוח תכנית חינוכית מערכתית המתמקדת בפעילויות חברתיות ביישוב, לגיבוש מודעותם הקהילתית של הסטודנטים והנערים והרחבת מעגלי השייכות שלהם. פעילות זאת מתמקדת בהדגשת ערכי ההתנדבות והתרומה לקהילה. אורנים - המכללה האקדמית לחינוך, מאמינה בתהליך התערבות מקצועית המחבר בין קבוצות סטודנטים איכותיות ובין הנוער ביישוב, כמענה מרכזי לאתגרים החברתיים והחינוכיים שהנוער מציב בפני הקהילות.

היעדים

1. העלאת המודעות החברתית בקרב הסטודנטים למעורבות בקהילה.
2. פיתוח מנהיגות אזרחית צעירה.
3. הקמת פרויקטים חברתיים וחינוכיים למען הקהילה.

תיאור הפעילות

- צוות חינוכי מטעם 'שדמות' ליווה והנחה קבוצה של רכזים – סטודנטים נבחרים, פעם בשבוע במשך שתיים, לאורך שנת הלימודים.

- כל רכז ליווה והדריך קבוצה של 5-8 סטודנטים, פעם בשבוע במשך שעה וחצי לאורך שנת הלימודים. במפגשים אלו בנו הסטודנטים תכנית עבודה לפעילותם עם התלמידים, דנו על הערכים שברצונם להקנות לתלמידים ועל התהליך החינוכי הנדרש כדי להצליח במשימה, העלו קשיים והצלחות בדרך ויצרו קשרים אישיים ביניהם.
- כל קבוצת סטודנטים חנכה קבוצה של תלמידים פעם בשבוע במשך 3 שעות בביה"ס (בשעות ביה"ס או אחר הצהריים) לאורך שנת הלימודים. הפעילות שילבה חינוך בלתי-פורמאלי וחינוך פורמאלי. התלמידים העלו צרכים ורעיונות לשיפור בנושאים חברתיים מגוונים (כגון: העלאת המודעות לאיכות הסביבה, הקמת צהרון לתלמידים מיעוטי יכולת מבי"ס יסודיים שיופעל ע"י הנערים). התלמידים למדו על מנהיגות והובלה של מיזמים חברתיים, על דמויות מופת בחברה הישראלית ועוד.
- הפרויקט פעל ב-5 מוקדים שונים (אורט מוצקין, אורט טבעון, ישיבה תיכונית אורט טבריה, כפר הנוער נווה עמיאל, ישיבה תיכונית שדה יעקב).
- ביה"ס/כפר הנוער נדרש:
 - להעמיד איש קשר מטעם ביה"ס/הכפר.
 - הסעות לסטודנטים למוקדי הפעילות.
 - להשתתף בישיבות (פתיחת שנה, משוב אמצע שנה וסיכום שנה) במהלך השנה.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

- בבדיקת הערכת התכנית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בקרב הסטודנטים שהשתתפו בה, בהשיבם לשאלונים בתחילתה ובסופה, נמצאו חמש תמות מרכזיות שבהם נתרמו הסטודנטים מהתכנית:
1. עבודה בשטח - קידום התלמידים בהיבט החברתי, הרגשי, הערכי והלימודי.
 2. קבלת כלים חינוכיים - קבלת כלים לעבודה עם נוער, בכלל, ונוער בסיכון, בפרט.
 3. תפיסות חינוכיות – לטענת הסטודנטים תפיסותיהם החינוכיות התחדדו בעקבות ההשתתפות בתכנית וההבנה של מהי דמות חינוכית/מחנך/ת.
 4. יחסים עם הצוות – הסטודנטים למדו מהי עבודת צוות, יכולת לקבל החלטות בצוות, לנהל צוות, לתת ביקורת בונה.
 5. תרומה להתפתחות אישית - בעיקר יכולת עמידה מול קהל והיכולת להנהיג.

נקודות החולשה שעלו מהסטודנטים ומאנשי הסגל התייחסו ל**מחסור**:

1. גיבוי מהמערכת הקולטת (הפנימייה/בית הספר) - חוסר מעורבות של הנהלת הפנימייה/בית הספר וחוסר שיתוף פעולה מצידה.
2. הכשרה לסטודנטים שלא כולם מגיעים מרקע של עבודה עם נוער בסיכון.
3. תגמול נמוך (גובה המלגה) ביחס להשקעה שנדרשה מהם.
4. במשאבים על מנת לקדם את הפעילות החינוכית.

התוצרים והתרומה המרכזית

מתוך הממצאים שנאספו ניתן לראות כי אחת התרומות המשמעותיות ביותר של התכנית עבור הסטודנטים הייתה **ההשפעה של התכנית על תפיסתם כמחנכים**. עוד תרמה התכנית, במידה

רבה, ליכולתם לעבוד בצוות, להתפתחותם המקצועית, מעורבותם המקצועית ונכונותם לעסוק בחינוך. שביעות הרצון הכללית מהתכנית דורגה על ידי הסטודנטים כבינונית למדי, והנכונות להמליץ על התכנית הייתה גבוהה. הציפייה המרכזית של הסטודנטים, בתחילת התכנית, לחוות חוויה אישית חדשה ומאתגרת התממשה במידה הרבה ביותר בסיומה. כמו כן, המסוגלות האישית של הסטודנטים עלתה בעקבות התכנית.

הערות להמשך התכנית בשנת תשע"ב

הוחלט שבשנה הבאה יצומצם היקף המשתתפים בתכנית, זאת בשל שתי סיבות:

1. הצורך בהעמקת הקשרים והשת"פ עם ביה"ס מצריך אנרגיה והכשרה.
2. הגדלת המלגה לסטודנטים ולרכזים.